

8 чэрвеня ў сталіцы распачаўся фестываль манументальнага мастацтва “Манумент”. На ім будзе задзейнічаны шэраг выставачных пляцовак, сярод якіх галоўная — Палац мастацтваў. Падчас фестывалю мяркуецца наладзіць круглы стол па праблемах захавання манументальнай спадчыны савецкай эпохі, вызначэнні яе месца ў культурнай прасторы суверэннай краіны. Што ні кажы, але нацыянальная мастацкая школа, якой мы справядліва ганарымся, сфармавалася ў савецкі час. Магчыма, глядзячы як пойдзе гаворка, сумоўе закране пытанні больш шырокага кантэксту. Днямі адбыўся і першы вернісаж фестывалю. У Нацыянальным гістарычным музеі адкрылася выстава творчасці рэстаўратараў “Зандажы і мражы”.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ / Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Узаемапавага як мадэль Сусвету

Напярэдадні ў ДOME прэсы з журналістамі сустрэліся арганізатары фестывалю. На прэс-канферэнцыі пра фестывальныя мерапрыемствы і ўвогуле пра сучасны стан манументальнага мастацтва ў нашай краіне распавядалі старшыня Беларускага саюза мастакоў Глеб Отчык; мастацтвазнаўца, першы намеснік старшыні БСМ Наталля Шаранговіч, старшыня секцыі манументальна-дэкаратыўнага мастацтва БСМ Васіль Зянько; мастак-рэстаўратар, кіраўнік творчага аб'яднання рэстаўратараў “Басталія” Фёдар Сарока, намеснік дырэктара па лічбавым тэхналогіям і сувязям з грамадскасцю Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь Яўгенія Краснова.

Заканчэнне — на старонцы 7

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАПІСКА НА ГАЗЕТУ “КУЛЬТУРА” ПРАЗ ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ //

З дапамогай банкаўскай карткі газету можна выпісаць праз інтэрнэт-сэрвіс на сайце “Белпошты” (пункт “Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі”).

Суайчыннікі

“ТРЭБА ПМНІЦЬ ДОМ СВОЙ...”

Напярэдадні 22 чэрвеня ў рэдакцыі “Культуры” адбылася сустрэча з Міхаілам Ганкіным, які наведваў Радзіму і падзяліўся шчырымі думкамі аб мінулым і сучаснасці.

СТ. 3

Тэма

КАРАГОД У ЗНАКАМІТАЙ ВЁСЦЫ

У пазамінулым снежні UNESCO паставілі, што абрад “Юраўскі карагод”, які штогод ладзіцца ў вёсцы Пагост на свята Юр'я, з'яўляецца каштоўнасцю ўсяго чалавецтва...

СТ. 6

Дакументы эпохі

“ЯК ХОЧАЦЦА ЗАСТАЦЦА ЖЫЦЬ!...”

З даваеннага фотаздымка глядзіць на нас сціплы чалавек у акуларах. Здаецца, ён ведае нешта вельмі важнае аб каханні і нянавісці, жыцці і смерці, нешта такое, пра што абавязкова трэба расказаць...

СТ. 14 — 15

9 771994 478007 21024

Сустрэкаючы новыя кадры і падводзячы вынікі працы

8 чэрвеня адбылася чарговая апаратная нарада міністра культуры Рэспублікі Беларусь Анатолія Маркевіча з начальнікамі ўпраўленняў і аддзелаў Міністэрства. Дзкуючы сродкам відэасувязі, удзел у нарадзе прынялі таксама начальнікі ўпраўленняў культуры абласных выканаўчых камітэтаў.

Адбылося прадстаўленне новапрызначанага супрацоўніка цэнтральнага апарата Міністэрства культуры — пасаду намесніка начальніка ўпраўлення культуры і народнай творчасці заняў Дзмітрый Слясарчык, які перад прызначэннем працаваў галоўным спецыялістам аддзела ідэалагічнай работы культуры і па справах моладзі галоўнага ўпраўлення культуры і па справах моладзі Мінскага абласнога выканаўчага камітэта.

Начальніку аддзела па кінематографіі Аляксею Бязугламу, які пакідае сваю пасаду, была ўручана ганаровая грамата Міністэрства культуры за шматгадовую плённую працу, высокі прафесіяналізм і значны ўклад у развіццё нацыянальнай культуры. Са свайго боку Аляксей Мікалаевіч падзякаваў калегам за цікавую і плённую працу на карысць развіцця культуры ў Рэспубліцы Беларусь.

Абмяркоўваючы ход конкурсу па стварэнні памятнага знака "Уз'яднанне" ў Мінску, прысвечанага падзеям верасня 1939 года, а таксама мемарыяла на месцы канцэнтрацыйнага лагера, які існаваў у горадзе Бяроза Брэсцкай вобласці. На разгляд журы прадстаўлены аздавадзены сем праектаў помніка ў Мінску і тры праекта мемарыяла ў Бярозе.

У бліжэйшы час лепшыя праекты будуць канчаткова адабраны і праца па іх пярэйдзе ў больш практычнае рэчышча, то-бок памятны знак і мемарыял будуць усталяваны. Хутчэй за ўсё гэта адбудзецца да 17 верасня, бо Прэзідэнт краіны А.Р.Лукашэнка днямі падпісаў указ аб святкаванні "Дня народнага адзінства" менавіта ў гэты дзень. "Выбар даты падкрэслівае перамастнасць пакаленняў, непахіснасць і самадастатковасць беларускай нацыі і дзяржаўнасці", — паведамляецца ў ўказе.

K

Чытач — Газета — Міністэрства

— Калегія Міністэрства культуры, што адбылася на прыканцы мая ў Бялынічах, узяла шэраг пытанняў, звязаных з далейшым развіццём бібліятэк. Што вы можаце сказаць на гэты конт?

Жанна САНЬКОВА, выконваючы абавязкі дырэктара ДУК "Бялыніцкая цэнтралізаваная бібліятэчная сетка":

— Сёння бібліятэкі выконваюць не толькі адукацыйную, культурна-асветніцкую, але і інфармацыйную функцыю. У Бялыніцкім раёне, напрыклад, ва ўсіх 14 бібліятэках ужо ёсць выхад у інтэрнэт. Таксама на калегіі гаварылася пра важнасць карыстання адмысловымі бібліюбусамі. Мы надаем гэтай справе належную ўвагу.

Падкрэслівалі падчас калегіі і вартасць сайтаў бібліятэк, і мы можам сказаць, што наша цэнтральная раённая бібліятэка адна з першых у Магілёўскай вобласці пачала змяшчаць матэрыялы крэацыйнага накірунку. Зараз мы ствараем базу дадзеных "Беларусь памятае. Бялыніцкі раён", прысвечаную вызваленню нашага краю ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

— Ужо вядома культурная сталіца на будучы 2022 год — старажытная Ворша. Што гэтым разам пераважыла, каб аршанцы атрымалі такі высокі статус?

Сяргей ГАРБАЧОЎ, начальнік аддзела культуры Аршанскага райвыканкама:

— Я асабіста прэзентаваў на калегіі ў Бялынічах перавагі нашага горада, і ў выніку гэтым разам ён прышоўся даспадобы больш за іншыя 5 куткоў краіны. Так, налета Воршы спаўняецца 955 гадоў, як яна ўзгадваецца ў "Аповесці мінулых гадоў". А ў 1620 годзе наш горад на Дняпры атрымаў Магдэбургскае права. Толькі ў нас у Беларусі была адзіная праваслаўная лаўра. Мы таксама ганарымся букваром Спірыдона Собала, надрукаваным тут у 1631 годзе. Ды і па нядаўняй гісторыі менавіта пад Воршай прагрэмеў першы зал пераможных "Кацюш". Таксама на пасяджэнні калегіі я гаварыў пра культурныя мерапрыемствы, якія цэлы год можа прапаноўваць горад. Напрыклад, толькі ў нас у Беларусі на Міжнародны дзень аховы дзяцей праводзіцца свята марожанага і сладкаежка. Больш дэтальна план на будучы год з нагоды набыцця намі статуса культурнай сталіцы будзе распрацаваны ў ліпені.

— Не так даўно Гомель наведала тэатральная камісія з Міністэрства культуры. Што зацікавіла мінскіх гасцей?

Алена МАСТАВЕНКА, дырэктар Гомельскага маладзеванага тэатра:

— Да нас насамрэч прыйшадзла камісія з нагодай паглядзець прэм'еру, спектакль "Смешаныя пачуцці". Магу адзначыць, што навінка на ўсіх зрабіла самае найлепшае ўраджанне! Рэжысёрам выступіў мастацкі кіраўнік Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Я. Коласа Міхаіл Краснабаеў. Для нас запрашаць пастаноўчыкаў з іншых месцаў — звычайна справа, бо каманда ў тэатры маленькая. Як можна здагадацца па назве спектакля, ён пра каханне. І заканчваецца шчасліва. А артысты на галоўных ролях, Сяргей Чуграй і Наталля Голубева, адыралі ролю самым што найлепшым чынам.

Павел САЛАЎЕЎ

Летні баль? Балет!

Учора ў нашым Вялікім тэатры пачалося 7-е "Балетнае лета". А каб глядзчы і папраўдзе апынуліся на сямьм небе ад шчасця, фестываль адкрыўся "Лебядзіным возерам", прымчым з "заморскім" Прынцам: у партыі Зігфрыда выступіў маскоўскі прэм'ер Дзясня Родзкын.

Надзея БУНЦЭВІЧ / Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Яшчэ большым адкрыццём (асабліва для тых, хто любіць прыходзіць хаця б за паўгадзіны да пачатку) стала фота-выстава "Балет. Міфалагемы" Міхаіла Несцерава. Справа не толькі ў тым, што яе ўрачыстае адкрыццё дало старт усяму фестывалю. А ў тым, што такога балета вы яшчэ не бачылі — хіба што снілі. На гэтых здымках харэаграфія ў поўным сэнсе слова становіцца міфам. Такой жа распыльвай, з мнствам тлумачэнняў, з доўгім шлейфам "пераказаў" — і такой жа вечнай, прыстасоўваючыся да любой сучаснай з'явы. Здавалася б, разгадка вельмі прстая: здымкі рабіліся на доўгай вытрымцы. Але тая "размытасць", што ў звычайным партрэце будзе мінусам, у "партрэце балета" стала плюсам. Бо паспела замаляваць сам рух — не толькі ягоную траекторыю, але і гнуткасць, пластычнасць, сапраўдную магію, літаральна "акіяны" пачуццяў, дзе немагчыма правесці графічна дакладную мяжу між хвалямі.

Сёння — другі фестывальны паказ "Лебядзінага возера", цалкам айчыны. Цудоўная нагода для параўнання! Не па прычыне: "лепш ці горш", а якімі атрымаліся героі. І потым параўнаць свае меркаванні з тымі, што выкажа ў расійскай прэсе кандыдат мастацтвазнаўства, прафесар, гісторык балета і крытык Вольга Разанава, запрошаная на наш фестываль з Санкт-Пецярбурга. Дарэчы, сёння таксама раім прыйсці загадзя — амаль за гадзіну да пачатку. Бо ў Камернай зале імя Л. Александровскай тэатр укараняе новы фармат — лекцыі перад спектаклем. Шанюўная госця расказае, "Як правільна глядзець балетныя спектаклі".

Заканчэнне — на старонцы 16.

На здымках: сцэны з балета "Лебядзінае возера".

Калектыў Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь, Беларускае канфедэрацыя творчых саюзаў выказае шчырыя спачуванні родным і блізкім Вайтовіча Яўгена Канстанцінавіча, былога міністра культуры краіны, выдатнага дзяржаўнага дзелца, дыпламата, сябра Беларускага саюза кінематографістаў, у сувязі з напактаўшым іх вялікім горам.

КУЛЬТУРА ШТОТЫДНОВА ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛІА ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.
Рэдакцыйнае пасавачэнне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.
Галоўны рэдактар — КРЫВАНОС Аляксандр Паўлавіч; намеснік галоўнага рэдактара — Юры КАРПЕНКА; адказны сакратар — Таццяна ПАШЭНКА; рэдактар аддзела: Яўген РАПІН; аглядацкі рэдакцыі: Зміцер ЮРКЕВІЧ, Надзея БУНЦЭВІЧ.
Назва Кудэжкі, Антон РЫДАК, Павел САЛАЎЕЎ, Ілья СВІРЫН, Юрый НАРНЯКЕВІЧ, спецыяльны карэспандэнт: Пётр ВАСІЛЕЎСКІ, мастацкі рэдактар — Наталія АВАД.
Сайт: www.kimpres.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, ч. 4. Тэлефон: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рахункі адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41.
Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА".
Першы намеснік дырэктара — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна.
Прыёмная: (017) 334 57 41.
220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, Ч. 4. Тэлефон: (017) 334 57 23.
Аўтары допісаў наведваюцца празвычайна, паўнамоцтва імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дата выдачы, кім і капі выданыя пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас.
Аўтарскія рупаліцы не рэзінуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.
*Матэрыялы на правах рэкламы.
© "Культура", 2021. Наклад 2855. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці.
Падысана ў друку 11.06.2021 і 17.30. Замова 1504.
Распуліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку".
220013, г. Мінск, праспект Незалежнасці, 79/1.
ЛП № 02330106 ад 30.04.2004.

Каштоўны дар у памяць пра класіка

Сёлета спалучыліся дзве юбілейныя даты: 135-годдзе з дня нараджэння класіка беларускай літаратуры Змітрака Бядулі, і 80-годдзе са дня яго смерці. З гэтай нагоды сын пісьменніка, Яфім Самуілавіч Платэйка, наведваўшы Нацыянальную бібліятэку Беларусі, перадаў у яе фонд сямейную рэліквію — кнігу "Танзілія", выданую літаратурным аб'яднаннем "Узвышша" ў 1927 годзе, суправядзіўшы падарунак дарчым надпісам.

Павел САЛАЎЕЎ

Творчае знаёмства Нацыянальнай бібліятэкі з сям'ёй Змітрака Бядулі асабліва шырока прайшло ў гэтым, юбі-

лейным, годзе. 27 студзеня адбыўся навукова-практычны семінар "Шляхамі маладнякоўшчы", 15 красавіка адкрылася выстава "Беларускі салавей", 23 красавіка бібліятэка прадставіла ўнікальныя дакументы ў выставы ў "Беларускай хатцы", 29 красавіка ў бібліятэцы адбыўся юбілейны круглы стол "Беларускі салавей", а на восень запланаваны конкурс для маладых беларускіх твораў. У многіх з гэтых мерапрыемстваў Яфім Самуілавіч прымаў непасрэдны ўдзел. Нагадаем, што ў лістападзе 2020 года парэшткі Змітрака Бядулі перапахавалі на мінскіх Усходніх могілках, і цяпер "Дзяржаўны музей гісторыі Беларускай літаратуры" збірае сродкі для стварэння помніка, годнага аўтару. Нераўнадушныя могуць пералічыць сродкі на добрачыны рахунак, разліковы рахунак у беларускіх рублях: BY15AKBB3642900000553000000, У ААТ "ААБ Беларусбанк", БИК: АКBBVY2X, УНП: 190269032

22 чэрвеня 41-га... Гэтая дата навісае над намі, над нашай геннай памяццю як жahlівая, бязлітасная чорная зграя, што і дасюль, праз восем дзесяцігоддзяў, прымушае скалануцца ад страшэннага болю цэлыя народы. Прымушае "НИКОЛІ НЕ ЗАБЫЦЬ!" ні нам, беларусам, хто жыве на Бацькаўшчыне сёння, ні нашым суайчыннікам, хто з той або іншай прычыны апынуўся на хвалі абставін за мяжой. А яна, гэтая журботная дата, як векапомны факт у гісторыі Беларусі, жорсткімі лічбамі паўстане ўжо праз некалькі дзён...

...Сустрэча ў рэдакцыі "Культуры" адбылася якраз напярэдні гэтага дня з адным з нашых землякоў у Год народнага адзінства. І першы ж пасыл чалавека, які амаль ужо два дзесяцігоддзі жыве па-за межамі Беларусі, супаў з запланаваным мною першым пытаннем, такім чынам замацаваўшы фармат і акцэнтацыю гутаркі. Урэшце, нічога дзіўнага ў гэтым няма: мой суразмоўца Міхаіл Ганкін чвэрць стагоддзя адпрацаваў, у прыватнасці, вядучым рэжысёрам літдрамрэдакцыі на Беларускім тэлебачанні, так што, зразумела, выдатна валодае ўласцівай яму "рэжысурай" выбудоўвання дыялогу ў рамках прапанаванага кантэксту. Ды і беларускай мовай ён валодае цудоўна. Дарэчы, словы, вынесеныя ў загаловак — з ягонай вершы "Спатканне з Радзімай": "Бібліі радкі я ўспамінаю:// "Трэба помніць дом свой і сям'ю"... Такім чынам — слыхаю споведзь суайчынніка.

ШТО ТЫ НАРАБІЛА, ПРАКЛЯТАЯ!

— Нарадзіўся я ў Гомелі, але мне не давялося жыць у ім, бо пачалася вайна. Зрэшты, у мяне гісторыя, звязаная з вайной, увогуле жahlівая. У першыя дні бамбэжкі Гомеля бомба трапіла проста ў наш дом. Маю амаю адразу забіла на месцы. А я на той момант ляжаў дзевяцімесячным немаўлём у калыцы ў двары. Мяне кудысьці адкінула з той калыскі выбуховай хваляй. На-супраць нас жыва суседка Вера Маісеўна Анціна, якая пачула, што дзесьці плача дзіця. Яна мяне знайшла, падабрала і потым вывезла ў эвакуацыю. Дзякуючы ёй я і застаўся ў жывых. Да сямі гадоў яна мяне расціла... Пазалетася, калі прыязджаў у Гомель, знайшоў ейную магілу, прывёў усё ў парадок і паставіў помнік. Тут забягу крышчачку наперад. Перад маім ад'ездам у Германію я працаваў арт-рэжысёрам ансамбля "Святая" Беларускай дзяржаўнай філармоніі. І дасюль у мяне захаваліся цесныя кантакты з тымі маімі калегамі. Дарэчы, тры песні на мае вершы — і сёння ў рэпертуары ансамбля. Адна з іх называецца "Беларуская мова". Дык вось, былая калегі-"святаяўцы" талды лапамалі мне шукаць апошні прытулак маёй прыёмнай маці, прайшоўшы могілкі з канца ў канец.

Бацьку майго прызвалі ў армію адразу ў сорак першым.

"Трэба помніць дом свой..."

Маналог з аднаведным пасылам

Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Ён ваяваў, прайшоў танкістам, як кажуць, праз усю вайну, дэмабілізаваў яго ў 1946-м у Празе. Я тату ўбачыў упершыню, калі мне споўнілася мо гадоў шэсць. Ён быў узнагароджаны двума ордэнамі Айчыннай вайны, ордэнам Чырвонай Зоркі, пяццю медалямі за ўзяцце тых або іншых гарадоў на шляху да перамогі, двойчы атрымаў раненні. А маміну фотакартку я ўбачыў толькі тады, калі мне было ўжо за трыццаць. Яны спытаеце — адкуль гэтае фота, бо ад нашага гомельскага дома нічога ж не засталася? Маёй старэйшай сястры пасля людзі перадалі — з маміным дарчым надпісам, адрасаваным камусьці з ейных даваенных знаёмых. Мама, Эма Міхайлаўна Амхінец, па нацыянальнасці — руская, а тата — яўрэй. Але адкуль матуля была родам — нават і не ведаю, бо выхоўвалася ў дзіцячым доме. Дарэчы, бацька мой — таксама дзедтдомавец, там яны і пазнаёміліся.

ВЕТКА Ў СТОП-КАДРЫ ПАМЯЦІ

— Пасля вайны тату пасла-лі працаваць дырэктарам вытворчасці ў разбураную ўшчэнт Ветку, што на Гомельшчыне, адбудоваўца тамтэйшую тэкстыльную фабрыку. І я туды трапіў, заканчваў там сем кла-саў. Па тых часах было ўсё вельмі складана. Што тут казаць — галоднае басаногае дзятніцтва без маці... Памятаю, як у тры

гадзіны ночы займалі чаргу за боханам хлеба на сям'ю, а калі раптам давесак табе трапляўся, дык гэта ўжо законна тваё і ты мог яго спакойна з'есці. І так жылі ўсе...

Я зноў прыхаў у Ветку ўжо будучы дырэктарам ансамбля "Святая". Сустрэўся там са знакамітым у тых часы Фёдарам Шкляравым, пазнаёміліся мы з ім, а ён гаворыць мне, маўляў, знаёмае тваё прозвішча. У выніку аказалася, што Шкляраў працаваў на фабрыцы пад кіраўніцтвам майго бацькі. Гэта ўжо потым ён пачаў ратаваць іконы, збіраць пакрысе калекцыю: дзе выкупляў іх у стараабраджаў, дзе выменьваў, каб стварыць у будучыні ўнікальны музей. Цяжка сабе ўявіць, якіх высілкаў яму ўсё каштавала. Я зноў узгадаў у той паездцы свой пасляваенны час, эпізод, што адбіўся ў памяці бы фотаклар. У Ветцы працавалі дзве школы — беларуская і руская, пад нумарамі адзін і два. І вось збіраліся, здаецца, вызваліць для адной з іх будынак, дзе знаходзілася ці то царква, ці то шпосыці іншае. Памятаю, побач з будынкам на вуліцы палаў вялізны касцёр, а ў агонь кідалі кніжкі, іконы. І там людзі бездапаможна беглі вакол кастра і спрабавалі выхліпваць з вогнішча гэтыя найкаштоўныя рэчы, сапраўдныя арт-об'екты, каб выратаваць хоць што-небудзь з абразоў і фаліянтаў. Назаўсёды тое відовішча застанецца ў маёй памяці...

Ну а ў чатырнаццаць я ўжо пайшоў на свой хлеб. Паступіў у

Петравадзкую ў будаўнічы тэхнікум, потым — армія. Служыў на Поўначы падводнікам. Дзякуючы флоту ў мяне лёс інакш і павярнуўся. У нашай эскадры быў створаны самадзейны ансамбль, а я пісаў вершы. Ну і хлопцы падбіралі пад гітару мелодыі на тых тэксты. Аднойчы гастраліваў у нас галоўны ансамбль Паўночнага флоту, і дыржор, паслухавшы нашы песні, забраў мяне да сябе ў калектыв яшчэ на два гады службы. Адтуль у званні малодшага лейтэнанта я і дэмабілізаваўся. І трапіў потым у Мінск.

ЯНЫ ТАМ РУСКІХ САЛДАТ НЕ БАЧЫЛІ

— У заходняй частцы Германіі, дзе я жыў, маладое пакаленне не маўляў нават не ведае сёння, з кім была мінулая вайна. Спытай у школьнікаў — з кім жа? — яны табе адкажуць, што з Амерыкай, бо ўваходзілі на тую тэрыторыю і вызвалілі яе амерыканскія войскі. Ды і ўвогуле нямецкую моладзь не цікавіць гэтая тэма. Не разумею, але іхняе грамадства ці то забыла ўсё, ці то ведаць не хоча. А памяць пра тую жahlівую вайну неабходна захоўваць, бо зараз літаральна на вачах ідзе непра-хаванае перапісанне гісторыі Другой сусветнай. Кожны цяпер цягне коўдру на сябе, вобразна кажуць. Тыя ж амерыканцы: маўляў, толькі яны зрабілі вялізны ўнёсак у перамогу, а рускія ну дык — наколькі-пастолькі. І тое, што на Беларусі тэма гістарычнай працы пра гады страшэннага лічалецця не затухае ў сённяшнім працэсе патрыятычнага выхавання маладога пакалення, а на-адварот — педальруецца, мусіць, неаспрэчна правільна.

Тое, як была бізлітасна вы-нішчана ўся Беларусь, тое, я-кіна была разадраная, спапалёная гітлераўцамі, маё пакаленне "дзяцей вайны" ведае не па кніжках. Я магу нават назваць імёны людзей, якія ў часы акупацыі тут немаведама што вы-чваралі, бо грунтоўна вивучаў гісторыю, корпаўся ў архівах, працуючы над перадачамі, тэле- і кінапраектамі ўжо на тэлебачанні ў якасці рэжысёра. У Мінску ўрад быў створаны, некалькі з'ездаў у падтрымку Гіт-лера правялі пад рознымі там-флагамі розныя дактары філа-логіі астрольскія ды обер-бург-містры горада Барысава — да-ктары станіславаў станкевічы, а таксама рагулі, абравамы...

...Гэтым разам прыхаў я ў Мінск, калі ішоў Чэмпіянат свету па хакеі. Юўная правак-цыя, якую ўсчынілі ў Рызе з дзяржаўным сцягам суверэнай-най краіны — Рэспублікі Беларусь, не проста абурала. Яна аспрэчвае цяпер тое, што раней дэклара-валася: маўляў, спорт — па-за-палітыкай, але ў далейшым прэ-цэдэнце аказалася, што тое і

ёсць самая сапраўдная палітыч-ная зброя, якая неправамоцна прымянілася. Гэта самыя нізкія козыры.

...Чамусьці я зараз прыгадаў цыкл перадач, якія мы рабілі на тэлебачанні пра тых людзей, якія ў вызваленых ад гітлераў-цаў гарадах уздымалі на флаг-штоках сцяг Радзімы. Аднаго такога чалавека мы знайшлі ў Кіеве. Ён працаваў на той час швейцарам у нейкім рэстаране ці гатэлі. Салдацкі лёс даручыў яму ўзняць пераможнае чырво-нае палотнішча над вызваленым Брэстам. Гэта быў зусім іншы сімвал!

НА СПАТКАННЯХ ...

— Я штогод бываю на Радзіме. Грамадзянства не мяняю. У мяне пашпарт грамадзяніна Беларусі, а там — пастаянны від на жыхар-ства. Састаю на ўліку ў генераль-ным консульстве нашай краіны ў Мюнхене, каб ездзіць сюды без візы. У Мінску жывуць дзве мае дачкі і два ўнукі. Старшая, Вера, журналіст — аглядальнік у газеце "Рэспубліка", малодшая — гі-сторык-архівіст па прафесіі, яна разам з мужам працуе на тэле-бачанні. Заўсёды сустракаюся з сябрамі. Вядома ж, настальгірую. Мне пашчасціла ў жыцці, што на Беларусі давялося супрацоўні-чаць з сапраўднымі ўнікальнымі людзьмі, якіх няма больш сёння. Усім вядома, хто такія Віктар Карпілаў, Аляксандр Гутковіч — мэтры Беларускага тэлебачання. Гэта ўсё першы выпуск нашага тэатральна-мастацкага інсты-тута. Ілья Курган з ім вучыўся, Эльвіра Герасімовіч, якая потым стала рэктарам той жа ВДУ, ды іншыя выбітныя асобы. Словам, пашчасціла...

Ну а ў Франкфурце-на-Майне ёсць рускі клуб "Посев". У ім на літаратурных імпрэзах сустракаюцца рускамоўныя людзі розных нацыянальнасцяў, а калі не было пандэміі, дык да нас прыязджалі вядо-мыя літаратары, артысты, кінематаграфісты. Дарэчы, там, у Германіі, я напісаў тры кнігі, але выдаваў іх у Мінску.

Цяпер, калі вось ужо на-працягу дзевятнаццаці гадоў паста-янна наведваю Бацькаўчыню, дык увесь час дзіўлюся яе ператварэн-ню. Беларусь вельмі хутка мя-няецца, вядома ж, у лепшы бок. Мой стары прыяцель Валера Ма-ццошэўскі, ён таксама рэжысёр, мы разам працавалі ў літдрам-рэдакцыі на БТ, пачынае мяне вадзіць па ўсіх мясцінах, якіх я нават і не бачыў раней. Пры мне гэтага не было. Якія палацы адбу-даваны, якія гандлёвыя цэнтры, жывыя мікрарэальнасці! У Мінска, канешне ж, свая спецыфіка, свая аўра еўрапейскасці. Люблю адпа-чываць у санаторыі на Нарачы, на іншых беларускіх курортах, і кожны год гэта раблю.

...Урэшце, любая краіна — жывы арганізм. Усё ў ёй бывае ў розныя часы станаўлення: і непагадзь, і хваробы, кажуць вобразна. Але галоўнае, каб пе-рамагалі мудрасць, любоў і ства-ральнасць. І жаданне ісці за ты-мі пастулатамі па жыцці.

Маналог слухала
Людміла КРУШЫНСКАЯ

Падтрымка дзяржавай кінематаграфіі — максімальная

Самае масавае мастацтва — кіно: усе яго глядзяць, усе цікавяцца. Па той бок ад гледача тыя, хто кіно здымае, хто яго паказвае, хто яму вучыць — цэлая галіна, што называецца кінематаграфіяй. 1 чэрвеня споўніўся 31 год, як у Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь прыйшоў працаваць Аляксандр Мікалаевіч БЯЗУГЛЫ. Зараз у Міністэрстве ён узначальвае аддзел па кінематаграфіі — нясе, такім чынам, адказнасць за ўсе, што ў гэтай сферы ў нас адбываецца. Пра надзённыя, актуальныя праблемы і падзеі мы з ім і пагаворым.

Надзея КУДРЭЙКА /
Фота Тацяны МАТУСЕВІЧ

— На пачатку, калі ласка, давайце акрэслім, што ўваходзіць у сферу кінематаграфіі, якой у Беларусі кіруе ваш аддзел у Міністэрстве культуры.

— Кінематаграфія — такая сінтэтычная галіна, якая ўключае ў сябе і прамысловасць з эканомікай, і высокія тэхналогіі, і ідэалогію, і мастацтва. І па абсалютна аб'ектыўных прычынах гэта галіна, патрабуючая вялікіх матэрыяльных затрат, важная ў тым ліку і ў сацыяльна-палітычным аспекце — бо дзяржава транслюе свае каштоўнасці праз кінематаграфію. Заўважу, што далёка не ў кожнай краіне ёсць свая ўласная кінематаграфія з развітай інфраструктурай, а мы маем поўны цыкл — пачынаючы ад папулярнага спецыялістаў, якіх навучаем у Акадэміі мастацтваў, Універсітэце культуры і мастацтваў, тэхнічных ВНУ, працягваем таксама падрыхтоўку кадраў для Беларусі ў Санкт-Пецярбургскім інстытуце кіно і тэлебачання і ў Асерасійскім дзяржаўным інстытуце кінематаграфіі. Да таго ж у нас ёсць ўласная база ў выглядзе Нацыянальнай кінастудыі “Беларусь-фільм”, якая забяспечвае поўны цыкл вытворчасці фільмаў, — а гэта проста ўнікальная з'ява, вельмі няпананная. Тым не менш, дзяржава разумее каштоўнасць такога накірунку ў культуры і ідзе на выдаткі. І ў нас ёсць сучасная дзяржаўная кінасетка, што ахоплівае ўсю краіну.

Дзякуючы падтрымцы дзяржавы і асабіста Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Аляксандра Рыгоравіча Лукашэнкі удалося не толькі захаваць савецкую спадчыну, але і значна прыбавіць у развіцці гэтай галіны. Нагадаю, у свой час Прэзідэнт двойчы наведваў Нацыяналь-

ную кінастудыю, аказваў ёй падтрымку ў складаных перыяды, дзякуючы чаму “Беларусьфільм” захаваў і пазней быў рэканструяваны. Сваімі даручэннямі Прэзідэнт стварае ўмовы для заканадаўчага і эканамічнага развіцця кінематаграфіі. Гэта значыць, што дапамога і падтрымка дзяржавы гэтай галіне — максімальная і абсалютна дастатковая. Трэба не забыцца пра апошнія па часе рашэнні, прынятыя 16 красавіка, — указ “Аб развіцці кінематаграфіі” і распараджэнне Кіраўніка краіны аб аказанні дзяржаўнай падтрымкі “Беларусьфільму”, які ў сувязі з каранавіруснымі абмежаваннямі апынуўся ў вельмі складанай сітуацыі.

— Кінагэаграфію пасля паўзы пачалі актыўна працаваць, пракат, я так разумею, паціху аднаўляецца...

— Сапраўды, адбываецца вяртанне да поўнамаштабнай, поўнафарматнай дзейнасці, і вельмі заўважна, што гледачы ахвотна пацягнуліся ў кіно. Летас шэсць месяцаў кінагэаграфіі Мінска проста стаялі, у рэгіёнах моцна была абмежавана колькасць сеансаў і працоўных дзён. Зразумела, гэта не магло не адбіцца на паказчыках. У параўнанні з савецкім перыядам колькасць кінагэаграфіі зменшылася ў два разы, тым не менш мы зноў захаваць кінагэаграфію паказчыкаў. Залы алічбоваюцца, узбагачаюцца самымі сучаснымі тэхналогіямі. Увогуле, у дзяржаўнай сістэме зараз 87 стацыянарных кінагэаграфіяў, якія агулам маюць 132 глядзельныя залы — і 107 з іх ужо алічбаваны! Трэба заўважыць, што ў сталіцы, напрыклад, сур'ёзную канкурэнцыю нам складаюць прыватныя, нездзяржаўныя кіназалы. Калі ў 2015 годзе іх было 27, то ў 2020-м — ужо 41. У Гродне бліжэйшым часам запланавана адкрыццё гандлёва-забаў-

ляльнага цэнтра з пяці кіназаламі, у перспектыве падобны камерцыйны комплекс з'явіцца і ў Баранавічах. Такім чынам, у буйных гарадах маецца альтэрнатыва дзяржаўнаму кінапракату.

16 красавіка ў Маладзечне ў кінагэаграфію “Радзіма” адбылося вясное пясняжэнне калегі Міністэрства культуры, дзе пытанні, звязаныя з сістэмай пракату фільмаў, былі разгледжаны комплексна і ва ўзвясцы з кінавытворчасцю. Мы пачулі меркаванні кіраўнікоў рэгіянальных пракатных арганізацый і выступленне генеральнага дырэктара “Беларусьфільма” Уладзіміра Карачэўскага. Бо без сумеснай працы гэтых двух складнікаў — пракату і вытворчасці — я не ўяўляю сабе паспяховага развіцця беларускага кіно. Нацыянальная кінастудыя мусіць здымаць тое, што будзе запатрабавана ў пракаце, і мусіць клапаціцца пра ліквіднасць сваёй прадукцыі. Уладзімір Карачэўскі паведамаў пра графік выпуску фільмаў, пра тэматычны план на гэты год і два наступныя, пра гатоўнасць інфармацыі на-рэкламнай прадукцыі, — кінапракатныя арганізацыі павінны быць у курсе спраў. Увогуле, у нас існуе Савет кіраўнікоў кінапракатных арганізацый, і на яго пасяджэнні мы заўсёды запрашаем дырэктара кінастудыі.

— На гэты момант якая задача асноўная дачына кінапракату?

— Мадэрнізаваць інфраструктуру, завяршыць гэты працэс — ха-

ця працэс можна назваць і перманентным, бо тэхналогія ўвесь час удасканальваецца. І яшчэ мы павінны зрабіць кінапракат элітарным, у сэнсе — ён павінен быць настолькі ўтульным і камфортным, каб людзі на яго імкнуліся. Каб у кіно можна было прыйсці, напрыклад, у вясчэрнім строі, у шыкоўнай сукенцы — як у тэатр. Такая задача стаіць, бо ў некаторых выпадках прыватныя залы перахопліваюць у нас гледачы тым, што прапануюць больш камфортныя ўмовы.

— Ізноў жа пасля перапынку беларускае кіно пачынае серыю з гучных прэм'ераў. Першым у гэтым прэм'ерным спісе стаў фільм “Лёс дыверсанта” — пра падзвігі падпольшчыка Фёдора Крыловіча на чыгуначнай станцыі ў Асіповічах. Стужка не проста пайшла ў пракат напярэдадні свята 9 Мая, а суправаджалася шэрагам мерапрыемстваў. Амаль месяц “Лёс дыверсанта” ў пракаце — ці можна падвесці нейкія вынікі? Якая рэакцыя публікі, якія зборы ў карніцы?

— Запуск у пракат фільма “Лёс дыверсанта” — наша першая масіраваная акцыя пасля працяглай паўзы. І сапраўды, прэм'ерныя паказы ператварыліся ў комплексныя дзеі. Мы прыцягнулі музей, што працуе з ваеннай гісторыяй, — у Мінску гэта Музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, зладзілі перад сеансам выставы ваеннай тэхнікі, ваенных плакатаў, выступленні артыстаў і, што важна,

шмат дзе і сустрэчы са стваральнікамі фільма. Я лічу, што акцыя атрымалася вельмі паспяховай. Сам бачу поўныя залы і як людзі нават у праходах стаялі на прэм'ерах — няхай такія ўрачыстыя мерапрыемствы маглі быць і па запрашальных білетах. Увогуле, тут важна менавіта сацыяльна-палітычная акцыя. І я назіраў за рэакцыяй гледачоў, асабліва тых, для каго фільм прызначаўся ў першую чаргу — а гэта моладзь. Ніводнага чалавека, што выйшаў бы з залы, не даглядзеўшы фільм, я не бачу.

Гэтак жа з шэрагам акцый мы зараз запусцілі ў пракат новы анімацыйны мюзікл “Зоркі сёмага неба” — 1 чэрвеня была ўрачыстая прэм'ера ў Мінску ў ДOME кіно, далей рэжысёр стужкі Алена Турава разам з іншымі стваральнікамі ездзіць па рэгіёнах з фільмам. У сэнсе, гэта не проста шэраговыя сеансы, а яшчэ і творчыя сустрэчы. Сумесна з Музеем гісторыі Вялікай Айчыннай вайны правалі прэзентацыю анімацыйнага фільма “263 ночы” — шырокія яго паказы яшчэ наперадзе.

І цяпер мы вяртаем у поўнай меры прысутнасць беларускага кіно на фестывалі “Славянскі базар у Віцебску”. Калісьці яно было там традыцыйна, а потым здарыўся некаторы перапынак. Сёння будзе насычаная праграма з паказам новых і рэтрспектыўных стужак, плануецца адкрыццё кінагэаграфіі на вольным паветры.

І, натуральна, мы арганізуюем творчыя сустрэчы з рэжысёрамі, акцёрамі, пакажам як ігравыя, так і дакументальныя і анімацыйныя стужкі. Сумесна з Міністэрствам інфармацыі, з тэлеканаламі зараз распрацоўваем праграму таго, як лепей прасоўваць нашу прадукцыю на тэлеэкраны. Бо ўрадам і Прэзідэнтам пастаўлена задача актыўна прапагандаваць беларускае кіно. У тым ліку гэта і патрабаванне нашага міністра культуры Анатолія Маркевіча: прэм'ера кожнага беларускага фільма павінна стаць падзеяй.

— Што нас чакае наперадзе, якія фільмы беларускай вытворчасці — найперш, мабыць, ігравыя — мы зможам убачыць неўзабаве?

— Трэба разумець, што пандэмія спыніла вытворчасць пэўнага шэрагу праектаў, а цяпер праца адноўлена. Днямі я ўжо паглядзеў мантажна-таніравачную версію чатырохсерыйнай тэлевізійнай карціны “У пошуках анёла” — думаю, будзе выдатным фільм для сямейнага прагляду, цікавы юнацкай аўдыторыі, літаральна праз месяц-другі гледачы яго ўжо убачаць. Пастаўлена задача стварыць і варыянт для кінагэаграфіі. Далей — заканчваецца праца, якая, прызначна, была не самай простай, над вельмі цікавым чатырохсерыйным праектам “Сляды апосталаў — 2” сумеснай вытворчасці “Беларусьфільма” і “Першая КінаВідэаКампанія”.

Акрамя таго, ідзе праца над фільмамі, што ўдзельнічалі ў конкурсах Міністэрства культуры, — гаворка пра стужкі, над якімі працуе “Першая КінаВідэаКампанія”: “За паўгалзіны да вясны” — прысвечаная нашаму славетнаму песняру Уладзіміру Мулявіну, і “10 жыццяў Мядзведзя” — пра легендарнага спартсмена Аляксандра Мядзведзя. Я бачу матэрыялы, і ў мяне вельмі добрыя чаканні ад гэтых праектаў, яны стануць вельмі заўважнымі для нашага кіно. Таксама працуе студыя R2 над стужкай “Дваіны дотык” — гэта гісторыя пра дзяўчынак-падлеткаў з правінцыйнай баскетбольнай каманды, якія марна трапіць у зборную Беларусі.

Гісторыя маёнтка роду Цюндзявіцкіх у вёсцы Галошава (Талачынскі раён, Віцебскай вобласці), які сто гадоў таму меў вельмі арыгінальную назву “Беларускі Манчэстэр”, ізноў ў фокусе нашай увагі. У адрозненне ад папярэдніх публікацый (гл. “К” №№ 16, 2019 і 13, 2021) гэтым разам навіны не сумныя. Але перад тым, як мы падзелімся апошнімі навінамі, варта распавесці “гісторыю” маёнтка. У свой час мы паабяцалі гэта зрабіць. І слова сваё трымаем.

Зміцер ЮРКЕВІЧ

Міхал Цюндзявіцкі. Фота з архіва Вітальда Ханецкага.

Антон Цюндзявіцкі. Фота з архіва Вітальда Ханецкага.

літанскіх галіновых СМІ (газета “Культура ад 27 сакавіка 2021 г.), інфармацыі мясцовага сацыяльна-культурнага фонду “Адраджэнне” пра падрыхтоўку дакументаў для атрымання грашовай падтрымкі з мэтай аднаўлення ансамбля сядзібы ў в. Галошава Талачынскаму райвыканкаму даручана да 30 красавіка 2021 г. падрыхтаваць на аснове названых зваротаў, а таксама іншых фактычных, гістарычных і навуковых дадзеных (уключаючы публікацыі па дадзенай тэматыцы вядучых спецыялістаў у саіне архітэктуры і гісторыі) абгрунтаваныя прапановы, выкананыя ў адпаведнасці з нормамі арт. 91 Кодэкса Рэспублікі Беларусь аб культуры, для іх далейшага разгляду на пасяджэн-

корпусе, што ў парку. Гэты будынак, нягледзячы на больш як стагадовы ўзрост і “рупліваец” вандалаў, знаходзіцца ўсё яшчэ ў выдатным стане. Прычым, гэта абсалютна ўсім вядомы факт, а не нейкая архіўная таямніца.

НАВІНЫ З ТАЛАЧЫНА

Каб даведацца, ці паспелі ў азначаны тэрмін у Талачынскім райвыканкаме падрыхтаваць “абгрунтаваныя прапановы... для іх далейшага разгляду на пасяджэнні Віцебскага абласнога савета на пытаньні гісторыка-культурнай спадчыны і прыняцця канчатковага рашэння”, мы звярнуліся да начальніка ідэалагічнай работы,

ГІСТАРЫЧНАЯ ДАВЕДКА

Мясціны, у якіх на берэзе возера Глыбокае (ранейшая назва Глухое) прытулілася вёска Галошава, да XVI стагоддзя належалі вядомаму княжэцкаму роду Друцкіх. Пазней, валодалі імі Сапегі, Нарушэвічы і Агінскія. У выніку Першага падзелу Рэчы Паспалітай Дэвюх Нашай (1772 год) маёнткі вялікага гетмана літоўскага Казіміра Агінскага, якія апынуліся па расійскі бок мяжы былі канфіскаваныя па загаду Кацярыны II. Неўзабаве гаспадаром Галошава стаў вядомы на Віцебшчыне род Лускінаў. Ужо ад іх, у 1833 годзе, амаль на сто гадоў Галошава перайшло да іншага, не менш вядомага роду Цюндзявіцкіх, карані якога былі з Віленшчыны. З гэтага роду паходзіў вядомы паўстанец Міхал Цюндзявіцкі (1836 — 1863), які быў некалі расстраляны на тым месцы, дзе зараз знаходзіцца паштамт у Мінску. Дарэчы, яго цёткай была Ганна з роду Прушынскіх Цюндзявіцкая (1803 — 1850), аўтарка бестселера XIX стагоддзя — падручніка па хатняй гаспадарцы “Гаспадыні Літоўскай”. Іншым яе плямёнікам быў вядомы мастак Генрых Семірэдскі (1843 — 1902).

Апошнім жа гаспадаром маёнтка, пры якім Галошаў атрымаў “прыдомак” “Беларускі Манчэстэр”, стаў Міхал Цюндзявіцкі (1867 — 1927). Менавіта ён даў і без таго неблагуу гаспадарку да бліскачуга стану. У маёнтку запрацавалі заводы — цагельны, крухмальны і вінакурны, два тартакі. Але асабую ўвагу гаспадар скіраваў на фабрыку сельскагаспадарчых машын і інструментаў. У 1897 годзе ён пабудоваў побач са старым драўляным сядзібным будынкам цагляны двухпавярховы палацчык з тэрасай. Той самы, які ў сённяшніх дакументах праходзіць як пасляваенны будынак, але ж дата пабудовы выкладзена шэтай на фасадзе палацкай і выдатна бачна няўзброеным вокам. Кінуць маёнтка, каб выратаваць сям’ю і жыццё, Міхала Цюндзявіцкага прымусілі пацэзі 1917 — 1918 гадоў. Так, сям’я Цюндзявіцкіх апынулася ў Варшаве, без даху над галавой, які і яшчэ тысячы сем’яў з тэрыторыі Беларусі, якія наўзады пакінулі Радзіму.

Дарэчы, гісторыя маёнтка добра даследавана беларускім архівістам спадаром Вітальдам Ханецкім, які прывозіў нас у Галошаву ў 2019 годзе. У сваім зборы мае ён не толькі фотаздымкі і ўспаміны Цюндзявіцкіх, але і розныя дакументы, датычныя маёнтка.

Пасля Другой сусветнай вайны

Беларускі Манчэстэр.

Які лёс чакае славы маёнтка Цюндзявіцкіх?

сядзіба стала школай. Некаторы час таму школу зачынілі. І тады ў сядзібе пачалося тое, чаго не было нават падчас вайны. За кароткі час сядзіба з-за маралдзёраў пераўтварылася ў вельмі сумнае гледзішча. А цагляныя калонны параднага ўвахода ў пачатку 2019 года незразумела з якой мэтай знеслі мясцовыя ўлады.

Менавіта такое імклівае руйнаванне і прымусіла нас у 2019 годзе “ударыць у набат”. І, нягледзячы на публікацыі ў СМІ, лісты занепакоенай грамадскасці, улады Віцебскага аблвыканкама ўнеслі будынак сядзібы ў “ПЕРЕЧЕНЬ” аб’ектаў, подлежачыя списанию з последующим сносом и рекультивацией земельных участков в 2021 году”.

НА СУЧАСНЫМ ЭТАПЕ

Але ж некалькі дзён таму мы даведаліся, што сядзібны будынак у вёсцы Галошава, выключаны з таго “ПЕРЕЧНЯ”. Мы звярнуліся да старшыні ГА “Беларускае дабрахотнае таварыства аховы помнікаў гісторыі і культуры” спадара Антона Астаповіча, каб спраўдзіць інфармацыю па Галошаву. Аказалася, што так. У якасці доказу прывядзем некаторыя месцы з ліста, які атрымаў спадар Астаповіч у адказ на свой другі зварот, накіраваны ў Віцебскі аблвыканкам 17 сакавіка 2021 года.

У лісце старшыні камітэта дзержаўнай маёмасці Віцебскага абласнога вядомага вядомага камітэта спадара Віктара Зайцава, датаванага 21 красавіка 2021 года, сярэд іншага кажацца наступнае:

“Накіраваныя Вамі (старшынёй таварыства Антона Астаповічам — З.Ю.) 22 сакавіка 2019 г. прапановы аб наданні статусу гісторыка-культурнай каштоўнасці былой сядзібе ў в. Галошава Талачынскага раёна ў Віцебскай абласці выкананы камітэтам па ступіні і былі накіраваны з выкарыстаннем электроннай сістэмы міжведамственага дакументзвароту для выканання і адказу заявіцелю ва ўраўненне культуры Віцебскага аблвыканкама. Разам з тым, у журнале рэгістрацыі дадзеных дакументаў у азначаны перыяд не зарэгістравана, што магло быць выклікана збоём у рабоце сістэмы міжведамственага дакументз-

Акно ў Мінюшчыну. Фота Зміцера Юркевіча

вароту ці неналежным выкананнем сваіх службовых абавязкаў вядучым рэфэрэнтам у працэсе культуры. Дадзены адказны асоба за работу са зваротамі грамадзян і юрыдычных асоб у 2019 годзе на выніках праведзенай у пачатку 2020 г. праверкі была прызначана да дысцыплінарнай адказнасці, а ў чэрвені 2020 г. звольнілася з працы”.

І далей: “Прадстаўленыя зараз заявіцелем дакументы не адпавядаюць патрабаванням, якія з’яўляюцца да прапановы аб наданні статусу гісторыка-культурных каштоўнасцяў, замацаваных у арт. 91 Кодэкса Рэспублікі Беларусь аб культуры. У прыватнасці адсутнічаюць матэрыялы тэкставага апісання культурнай каштоўнасці (і асобных аб’ектаў у яе складзе); нідзе не адзначаны акрамя прыкладзеных да звароту медыйных публікацый адметны мастацкія, духоўныя і дакументальныя вартасці культурнай каштоўнасці; не прадстаўлены фотаздымкі аб’екта спадчыны, выкананыя ў адпаведнасці з другім аб’язкам пункта 7 арт. 91 Кодэкса Рэспублікі Беларусь аб культуры (усіх фасадаў сядзібнага дома і (пры наяўнасці) астатніх аб’ектаў у складзе былой сядзібы)”.

“Разам з тым, у сувязі з пазіцыяй Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, якое звярнула ўвагу на тое, што названы аб’ект можа аднаўдаць крытэрыям для надання статусу гісторыка-культурнай каштоўнасці, публікацыямі крытычнага характару ў рэспуб-

Беларускі Манчэстэр.

Які лёс чакае славы маёнтка Цюндзявіцкіх?

Акно ў Мінюшчыну. Фота Зміцера Юркевіча

вароту ці неналежным выкананнем сваіх службовых абавязкаў вядучым рэфэрэнтам у працэсе культуры. Дадзены адказны асоба за работу са зваротамі грамадзян і юрыдычных асоб у 2019 годзе на выніках праведзенай у пачатку 2020 г. праверкі была прызначана да дысцыплінарнай адказнасці, а ў чэрвені 2020 г. звольнілася з працы”.

І далей: “Прадстаўленыя зараз заявіцелем дакументы не адпавядаюць патрабаванням, якія з’яўляюцца да прапановы аб наданні статусу гісторыка-культурных каштоўнасцяў, замацаваных у арт. 91 Кодэкса Рэспублікі Беларусь аб культуры. У прыватнасці адсутнічаюць матэрыялы тэкставага апісання культурнай каштоўнасці (і асобных аб’ектаў у яе складзе); нідзе не адзначаны акрамя прыкладзеных да звароту медыйных публікацый адметны мастацкія, духоўныя і дакументальныя вартасці культурнай каштоўнасці; не прадстаўлены фотаздымкі аб’екта спадчыны, выкананыя ў адпаведнасці з другім аб’язкам пункта 7 арт. 91 Кодэкса Рэспублікі Беларусь аб культуры (усіх фасадаў сядзібнага дома і (пры наяўнасці) астатніх аб’ектаў у складзе былой сядзібы)”.

“Разам з тым, у сувязі з пазіцыяй Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, якое звярнула ўвагу на тое, што названы аб’ект можа аднаўдаць крытэрыям для надання статусу гісторыка-культурнай каштоўнасці, публікацыямі крытычнага характару ў рэспуб-

культуры і па справах моладзі вышэйзгаданага райвыканкама спадарыні Алены Валевіч. Аказалася, што ўсе неабходныя дакументы ўжо апрацаваны ў Віцебскі аблвыканкам. Што датычыцца самой сядзібы, то там рэгулярна праводзіцца абкос травы і аднаўляецца кансервацыя. Пацікавіліся мы і наконт магчымасці правядзення суботнікаў і летнікаў на тэрыторыі комплексу. Аказалася, што гэта пытанне вырашальна. Толькі трэба загадаць дамовіцца пра час для жадаючых валанджэраў.

Што ж тычыцца мастацкіх пленэраў з удзелам мастацкіх школ, то тут усё больш складана. Пачынаецца сезон адпачынкаў, а ў школяроў вакацыі. Таму вынікам, што надзея толькі на вольных мастакоў, якія з надыходнага цёплага часу пачынаюць свае вандроўкі па Беларусі з эцюдызмам на плячы.

Якія ж будучыя вынікі разгляду заяўкі на ўключэнне Галошаўскай сядзібы ў спіс гісторыка-культурных каштоўнасцяў, мы абавязкова праз нейкі час паведамім нашым чытачам.

ЛЕТНІ ПАЛЯВЫ СЕЗОН

Наперадзе тры месяцы лета. І, думаецца, што самы час зрабіць другі крок грамадскасці “насустрэч” пакуль яшчэ закінутай сядзібе. Дарэчы, а чаму б не правесці ў Галошаву або Талачына краязнаўчы чытанні? Ведаем, гісторыкам, архівістам і краязнаўцам ёсць пра што распавесці, у тым ліку і пра сам маёнтка.

А мясціны там не толькі вельмі цікавыя для аматараў даўніны, але і маляўнічыя. Лёгка пагоркі, лясы, велізарнае возера, на берэзе якога усталяваны каменны крыж, ёсць і курганы могілны. Дарэчы, крыж і могілнік знаходзіцца ў спісе гісторыка-культурных каштоўнасцяў.

Тым, хто вырашыць наведацца ў Галошаву, магу параіць пешы маршрут ад станцыі Кошанава, у паўднёвым накірунку.

У пазамінулым снежні Міжуродавы камітэт па ахове нематэрыяльнай культурнай спадчыны UNESCO на сваім пасяджэнні ў далёкай Калумбіі пастанавіў, што абрад “Юраўскі карагод”, які штогод ладзіцца ў вёсцы Пагоста на свята Юр’я, з’яўляецца каштоўнасцю ўсяго чалавецтва — але пры гэтым знаходзіцца пад пагрозай знікнення. Аднаводна, беларуская прысутнасць у запаветным спісе павялічылася на адну пазіцыю.

У тую далёкую палескую вёску, заціснутую паміж Прыпяццю і Цвігай, я выправіўся, каб зразумець, што ж змянілася пасля надання абраду пачэснага статусу. І адразу спойлер: нічога! Хіба толькі прафесійныя камер прыкметна паболела. Але аўтэнтыка і кранальныя шчырасць засталіся: іх па-ранейшаму цераз край! Праблемы таксама нікуды не зніклі.

Карагод у знакамітай вёсцы

Ілья СВІРЫН

НАЙПЕРШ ДЛЯ СЯБЕ

Ужо вечарам напярэдні свята для пагостаўскага клуба адчувалася ажыўленне. Дзеці плялі вяночкі і вучылі старадаўнія гульні, кабеты замешвалі заквашу для карава, фатографы і апэратары старанна ўсё гэта фіксавалі, а тамтэйшыя мужыкі сарамліва назіралі наводдаль... У цэлым, атмасфера панавала вельмі нязмушаная.

І ты адразу адчуваеш вялікую розніцу паміж абрадам ды якім-небудзь “справаздачным канцэртам” або проста любой сцэнічнай дзейнасцю. Першы — алвольны, шчыры, “як атрымацца”. Нават калі ён мае сусветнае прызнанне. Найперш для сябе, а не напакз.

Кацярына Панчэня, пра якую быў зняты цудоўны фільм “Дачка Прыпяці”, як заўсёды голасна папраўляе маладзёжныя — па праве старэйшыны і галоўнай захавальніцы традыцый. “Баба Каця”, як тут яе ўсе называюць — даўно ўжо легенда, таму ад ахвотных з ёй пагутарыць або ўзяць інтэрв’ю проста няма адою. Але медныя трубы — пасля мноства цяжкіх жыццёвых выпрабаванняў — ёй яўна не пагражаюць. Кацярына Аляксееўна з усімі ветляды шчыра, і за цікавасць да роднага Пагосту заўсёды ўдзячная. Таму зноў — пэўна, у соты раз — распавядае гісторыю абраду: мая мама казала, што ўжо хадзілі, як яна была маладая... Адпаведна, “Карагод” быў заўсёды. Нават у вайну, якая не абмінула і Пагост.

На раніцу людзей прыкметна больш, і працэсія з зялёным фартуршком на граблях рушыць на поле. Дзень, як назло, выдаўся халодным, людзі ў вышыванках трохі пацэпаюцца, але бадзёраму настрою гэта не перашкаджае.

Раней працэсія заўсёды ўзначальваў мясцовы баюшка, які асвятляў поле ды прамаўляў малітву за добры ўраджай. Цяпер ужо не: у пагосцкай царкве новы настаіель... Можна, прычынай яго насяржанага стаўлення зрабіліся тыя публікацыі ў СМІ, дзе абрад падаваўся ледзь не паганскім рытуалам?

Тыя, хто прагне пабачыць нешта “гэткае”, экзатычнае, будучы моцна расчараваныя. На рытуал з галівудскіх фільмаў усё гэта зусім непалоубна. Тым болей, паганскі. Наперадзе працэсіі, як заўсёды, неслі абраз Божай Маці, а на полі, акром уласна абрадавых песень, праспявалі таксама і духоўную, праваслаўную. “Без Бога ні да парогат!” — не раз паўтарае завадатарка абраду Кацярына Аляксееўна. І тлумачыць, што звяртаюцца я ўдзельнікі менавіта да Усявышшняга.

ШЭРАГІ РАДЗЕЮЦЬ...

З поля працэсія рушыць па вёсцы ды спыняецца ля паасобных хат, дзе ладзіць карагоды і атрымлівае пачастункі. Так было спакою веку. Але ісці сёння далёкіцца доўга: бальшыня дамоў пустыя.

Вёска Пагост даволі вялікая. Пехатой мо і за дзень не абыхдзеш! Хаты на вузкім касе паміж Цвігай ды Прыпяццю стаяць самыя розныя: часам катэджы, а часам і навуоткі прагітэжы. Ды ўсё адно: калі раней лік жыхароў перавышаў тысячы, цяпер іх трохі

больш за сотню — прынамсі, сталых, а не “дачнікаў”.

Болей за тое — далёка не ўсе яны ўдзельнічаюць у абрадзе. Хтосьці на працы, у кагосьці проста іншыя справы — ці наогул жыццёвыя інтарэсы. Азін “брутальны мача”, які з самай раніцы забяспечыў сабе бесклапотны дзень, нават трохі псаваў карцінку фатографам, але хутка яго сунялі.

Паколькі да ўдзельнікаў абраду далучаюцца шматлікія прыбышчы, таго, што “шэрагі радзюць”, можна і не заўважыць. Хача гэта так. Лік непасрэдных носьбітаў традыцыі менее з года ў год. Толькі за апошні час мясцовы калектыў “Міжрэчча” — захавальнік наймаверна багатых традыцый Пагосту — страціў чатырох сячавач. Нехта жывы, але ўжо не ходзіць, бо проста не можа... А замены няма.

Эксперт па нематэрыяльнай культурнай спадчыне Рэгіна Гамзювіч, якая вельмі шмат з’яўляецца для папулярнасці абраду “Юраўскага карагод”, перакананая, што вырашэнне праблемы — у наладжанні сістэмы этнавыхавання прынамсі ў бліжэйшых ад Пагоста школах (тут варта дадаць, што паколькі абрад быў пашыраны не толькі ў самой вёсцы, але і ў яе ваколіцах, прынішыў натуральнай пераэмнасці традыцыі гэтыя захад не парушаюць). Ды, на жаль, паразумецца з сістэмай адукацыі ў фалькларыстыцы пакуль не атрымліваецца.

На здымках: у знакамітым мястэчку.

ІНШЫ БОК ПАГРОЗЫ

Уласна, усе гэтыя назіранні хіба пацвярджаюць даўнюю выснову. Місія па захаванні элементаў нематэрыяльнай культурнай спадчыны сёння дэ-факта ўскладзеная не столькі на неакрэсленыя “лакальныя супольнасці”, якім надаецца асабліва ўвага ў дакументах UNESCO, колькі непасрэдна на мясцовыя ўстановы культуры. Што б хто ні казаў!

На выгляд клуба ў Пагосце міжнароднае прызнанне ніяк не паўплывала. Гэта вялікая вясковая хачіна з выгодам на вуліцы, якая дзе-нідзе патрабуе рамонт. Штат тры чалавекі: загадчык, мастацкі кіраўнік ды яшчэ прыбіральшчыца. Карашей, класіка жанру — які, на жаль, ужо адыходзіць.

Зрэшты, калі верыць маім паявым назіранням, такія маленькія “клубкі” ў Жыткавіцкім раёне яшчэ засталіся — у адрозненне, на жаль, ад многіх іншых. За што варта падзячыць мясцовыя ўлады. Не сумняюся, што ўдзячныя ім і жыхары гэтых вёсак.

Для гарадскіх турыстаў такія аб’екты нават цікавыя: менавіта ў іх захоўваецца адмысловая шчырая атмасфера. Еўрарамонт яе адно сапсаваў — хача ўдумліва ўкладанні яўна б не зашкодзілі. Скажам, добра было б усталяваць сапраўдную печку для стварэння таго самага абрадавага карава. Бо сёння ў

шыкоўнай этнаграфічнай экспазіцыі Пагостаўскага клуба-бібліятэкі змешчаны хіба муляж, а хлеб кіраўніца “Міжрэчча” Ірына Торчык вымушана пекчы ва ўласнай хаче ды везці з іншай вёскі.

Але самае галоўнае, што з гаспадыні клуба Пагосту неверагодна пашчасціла! Назіраць за тым, як руліва, неўтаймоўна і нязмушана працуе загадчыца Ірына Юнчыц, не менш прыемна, чым глядзеш на ток вадзі ў Свіззе. Шматдзетная маці, якая родам з тых мясцінаў спалучае якасці і лідара, і псіхолога, і ўласнага захавальніка традыцый. Яна хутка ўсё “разруліць”, арганізуе, і ніхто не застанеца пакрыўджаны.

Таму не дзіва, што калі я асыярожна заводжу гутарку пра выкарыстанне пагостаўскай спадчыны ў турыстычных мэтах (асіярожнасці тут вымагае сама канвенцыя UNESCO), яна ахвотна падхоплівае тэму. Маўляў, нам ужо пранавалі зрабіць турпрадукт у выглядзе вясельнага абраду — дык мы за ноч усё прадумалі, і нават нешта яшчэ пашыць паспелі!

За турызм у гэтых мясцінах алказвае тутэйшая гаспадарка — ТАА “Тураўшчына” (па-мойму, унікальны выпадак). Прычым атрымліваецца вельмі няблага: адразу відаць, што кіраўніцтва там прагрэсіўнае. Чаго варты хача б “гатаць на вадзе”, абсталяваны ў бары на Прыпяці! Таму і нідзяўна, што разма-

ітае меню турпаслуг — апроч класічных экскурсій, даўно запатрабаванага бэрдуогчынгу ды рыбалкі з паяваннем — не так даўно было вырашана папоўніць і абрадамі Пагоста. Балазе, лагатып UNESCO павінен гэтаму спрыяць.

Я цалкам згодны з думкай дасведчанага гда Цімоха Акудовіча (гл. “К” № 20): калі народныя абрады стануць забавкай для масавага турыста, іх сутнасць будзе выпакладаная, яны пераўтворацца ў нічога не вартую абортку. Без сумневу, такі падыход — іншы бок той пагрозы, пра якую гаворыцца ў Спісе UNESCO. Таму прывезці ў Пагост на Юр’е кавалькаду аўтобусу — гэта яўна не лепшы варыянт.

Іншая справа — разумнае выкарыстанне і самога брэнда гэтай вёскі (а дзякуючы шматлікім публікацыям, слава пра яе разышлася не раўнуоучы па ўсім свеце), і яе ўнікальнай культурнай спадчыны. Хай і ў фармаце шоу.

Тут можна правесці аналогію са знакамітым балгарскім несінарамі. Саму аўтэнтычную дзею танцаў на вулях бачылі вельмі нямногія — яна адбываецца ў канкрэтных месцах, далёкім ад маршрутаў “пакетных” турыстаў. Аднак апошнія пра яе, вядома, нешта чулі і нават, пэўна, бачылі — акурат у выглядзе шоу-праграмы.

Падазраю, менавіта турызм златны вярнуць жыццё ва ўнікальную паводле прыроднага і культурнага ландшафту, але зусім спустелую вёску, дзе сёння наўрад ці знойдзеш хоць якую вакансію. І, без сумневу, азіная адэкватная мадэль такога турызму — агра- і эка-.

На сённяшні момант такіх аб’ектаў у Пагосце няма. Наводнага! Хача за клубам пакрысе разбураецца будынак былой школы. Ды і вольных хат, як я казаў, просьма.

Наастачу — вельмі аптымістычная метафара. Старажытны бык тур для гэтых мясцінаў — амаль як тая святарная карова ў Індыі. Мала таго, што зусім пазач Тураў (пра тое, хто быў названы ў гонар каго — гораду гонар быка, ці наадварот, дасюль вядуцца спрэчкі), дык яшчэ і сам Пагост знаходзіцца ва ўрочышчы Рогі паміж двюма рэкамі. Фалькларысты лічаць, што ад пачатку менавіта тур быў галоўнай дзейнай асобай абраду, і менавіта ад слова “карав”, альбо бык, утварыліся словы “каравалі” і “каравод”.

Як вядома, апошні тур па-мёр у 1627 годзе — амаль чатыры стагоддзі таму! Здалася б, мы ніколі іх не пабачым. Тым не меней, нядзіна навукоўцам удалося адрацц гэты бялагічны від. А потым стараннямі экалагаў ён вярнуўся і на бераг Прыпяці. Ужо цэлы год бычкі мірна пасуцца на поплаве ля вёскі Пагост!

Вось, як кажуць, сімвал твой...

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 1.)

Узаемапавага як мадэль Сусвету

Гаворка ў прыватнасці ішла пра тое, што Саюз мастакоў зараз актыўна выкарыстоўвае такую форму працы з грамадой як фестывалі, бо яна дазваляе ахапіць значна большую аўдыторыю, чым асобныя выставы, не звязаныя комплекснай праграмай. Згаданая практыка ўжо засведчыла сваю эфектыўнасць. На фестывалі, зыходзячы з досведу, ёсць вялікая верагоднасць таго, што, паглядзеўшы адну экспазіцыю, неаб'яквы глядач потым наведае і другую, і трэцюю. І такім чынам атрымае пра тэму, якая яго зацікавіла не фрагментарна, але панарамнае ўяўленне.

Манументальна-дэкаратыўнае мастацтва, якое мы сёння атрымаем праз тэму, якая яго зацікавіла не фрагментарна, але панарамнае ўяўленне. Манументальна-дэкаратыўнае мастацтва, якое мы сёння атрымаем праз тэму, якая яго зацікавіла не фрагментарна, але панарамнае ўяўленне.

З таго часу ў нашым манументальна-дэкаратыўным мастацтве сфармаваліся розныя плыні і творчыя падыходы, розныя погляды на сінтэз архітэктуры і выяўленчага мастацтва, вызначаліся прыярытэты ў трыядзе “архітэктура-мастацтва-дэзайн”. Хтосьці з нашых вядомых творцаў глядзеў на сцяну як на палатно, хтосьці пераносіў прыныцы сцэнапісу/мурала ў фармат станковага палатна. У адных выпадках гэта было вынікам творчай эвалюцыі, а калі-нікала за гэтым быў звычайны прагматызм: не маючы заказаў, адпавядаючых ягонаму спецыялізацыі, манументаліст ставіўся станкавістам — і каб на хлеб неяк зарабляць, і каб кваліфікацыю не згубіць.

Васіль Зянько гаварыў пра вялікую адказнасць, што кладзецца на плечы манументаліста. Бо ягоныя творы, у адрозненні ад станковых, не здымеш са сцяны, калі карціна ці графічны аркуш надакучылі ці ўжо не адпавядаюць эстэтычным запятам уладальніка. Калісьці Уладзімір Маякоўскі сказаў пра архітэктуру: “Можно сжечь стихов макулатуру, выбросить изделие пошлака, но многоэтажная халтура, к сожалению, простоят века”. Тое ж датычыць і мастацтва, з архітэктурай звязанага. Фрэскі, мазаікі, іншыя формы манументальна-дэкаратыўнага мастацтва

Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Фрагменты экспазіцыі.

ў ідэале разлічаны на стагоддзі, а значыць мусяць падпарадкоўвацца не акалічнасцям хуткапільнай моды, але мець ґрунтоўныя маральна-эстэтычныя прыныцы.

Глеб Отчык, згадваючы свае вандропкі ў Італію, дзе сканцэнтравана большая частка сусветнай культурнай спадчыны, гаварыў, што з дзяцей, якія выходзілі сярод мастацкіх шэдэўраў, і з тых, чыё асяроддзе — шэрыя панэлькі, вырастаюць розныя асобы. Першым можна пазайздросць, другім — паспачуваць.

Фёдар Сарока, спасылаючыся на ўласны досвед і досвед сваіх калег, распавёў, што ў рэстаўрацыю прыходзяць нібыта выпадкова, а застаюцца назаўсёды. Мастак на тое

і мастак, каб марыць пра самасцвярдзенне ўласнай творчасці, а тут давдзіцца вяртаць з нябыту, вяртаць у сацыяльна-культурніцкую прастору чужыя творы і імёны. Праца рэстаўратора прывабная тым, што вымагае ад мастака не толькі валодання сваёй канкрэтнай справай — інакш кажучы, добрага валодання рамяством, але і высокага інтэлекту, ґрунтоўнай дасведчанасці ў самых розных галінах ведаў і сацыяльных практык. У Сярэднявеччы кваліфікацыя ўрача прадугледжвала абазнанасць ў філасофіі, літаратуры, мастацтве. Лічылася, што каб лекаваць чалавека, трэба мець уяў-

ленне пра Сусвет. Такое ж разуменне пра Сусвет трэба мець і калі “лекуеш” праз твор мастацтва. Перш чым пакласці мазок на палатно ці сцяну, рэстаўратар доўга вывучае свой аб’ект. Рэальнай працы можа дзень-другі, а папярэдняя, звязаная з мноствам узгадненняў і карэктаваў — месяцы, а то і гады.

Варта яшчэ дадаць, што ва ўмовах ідэалагічнага ціску на мастацтва, памкнення камуністычнай улады загнаць творчасць у жорскія кананічныя рамкі праца рэстаўратора па ад-

раджэнню і захаванню нацыянальнай культурнай спадчыны была свайго роду нішай творчай свабоды.

Выстава творчасці рэстаўратораў у Нацыянальным гістарычным музеі мае назву, у якой спалучаны два чыннікі — дослед (“зандаж”) і ўяўленне (“міраж”). Першае — ад канкрэтных ведаў, другое — у значнай ступені ад інтуіцыі. Яўгенія Краснова адзначыла, што падобнай выставы яшчэ не было. Узоры працы рэстаўратораў ёсць і ў пастаяннай экспазіцыі. Невялікая выстава работ музейных рэстаўратораў адбываецца паралельна з выставай “Басталіі”. Але экспазіцыйныя прыныцы выставы “Басталіі”, інфармацыйная насычанасць, эмацыяны змест прадстаўленых дакументаў, фактычна навуковых, аналагаў у гісторыі выставачнай дзейнасці Нацыянальнага гістарычнага не маюць.

На вернісажы сабраўся бадай увесь мастацкі і калямастацкі асяродок сталіцы. Многа было тых, хто мае да рэстаўрацыйнай справы хоць якое дачыненне. Адчувалася, што

хоць прафесія рэстаўратора ўнікальная, і людзей, ґрунтоўна ў ёй дасведчаных не шмат, рэстаўрацыя як з’ява хваляе ўсё беларускае грамадства, а працы рэстаўратораў маюць шырачэсны сацыяльна-культурніцкі рэзананс.

Паводле задумкі арганізатараў выставы экспазіцыя мусіць адлюстроўваць мадэль беларускага мастэчка. Сённяшні жыхар мегаполіса, калі ён недастакова выхаваны, само гэта слова можа ўспрымаць з пагардай. “Местачковасць” за саветайнай часам была сінонімам зашоранасці, закрытасці ад вялікага свету, засяроджанасці на побытавай драбязе. Між тым, беларускае мастэчка — гэта сапраўднае мадэль гарманічнага свету, дзе мірна ўжываліся розныя рэлігіі і этнасы, дзе лагічна спалучалася сельская гаспарка і мясцовая прамысловасць, дзе не ведалі сённяшніх экалагічных і сацыяльных праблем.

На выставе прадстаўлена дакументаваная праца рэстаўратораў над храмамі трох рэлігій. Гэта вялікая сінагога ў Слоніме, мінскі Свята Пятра-Паўлаўскі сабор і капэла Унебаўзяцця Найсвяцейшай Марыі-панні ў Нясвіжы.

Наша немалая паводле еўрапейскага фармату краіна прадстаўлена як мастэчка, дзе ўсё жыхары — суседзі і знаёмыя, звязаныя ўзаемапавагай і ўзаемакарыснай працай. Кантынентальная супольнасць у мініяцюры.

Галоўная выстава фестывалю адкрыецца 17 чэрвеня ў Палацы мастацтва.

K

Аднаму з найбольш папулярных і таленавітых драматургаў сучаснасці (як выдало, яго пяру належыць больш за 450 п'ес) папулярныя самыя розныя жанры. Тут і мелодрамы, і дэтэктывы, і біяграфічныя п'есы, прысвечаныя выдатным мастакам і пісьменнікам. Асабліва месца ў яго творчасці і яго душы займае руская літаратура. Вядома фраза з аліаго інтэр'ю драматурга: "Пакуль вы паглынаецеся ў свет амерыканскіх фільмаў, я з галавой паглынаюся ў свет Дастаеўскага". Шэраг п'ес Дона Нігра напісаны пад яе уплывам і не толькі пра выдатных твораў — Талстога, Чахава, Ахматава, Цвятаева, Мандэльштама і іншых. Азметна, што адны перакладчыкі твораў Дона Нігра Віктар Вебер адзначаюць, што ў п'есы "Зварыныя апавяданні" руская душа.

На камернай сцэне Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа чарговая і зусім нешараговая прэм'ера — спектакль "Зварыныя апавяданні" па п'есе сучаснага амерыканскага драматурга Дона Нігра. Творы гэтага аўтара набываюць усё большую папулярнасць і вядомасць не толькі на расійскай, але і на беларускай прасторы, хоць можа дзесяць гадоў таму пра яго мы нічога не ведалі. У Магілёўскім абласным драматычным тэатры з поспехам ідзе адна з першых п'ес драматурга "Купанне з акуламі", у Гомельскім маладзёжным — дэтэктыў "Апошняя справа інспектара Рафіна", у Мазырскім драматычным тэатры імя Мележа Увасобілі п'есу "З'ехаў цырк".

Адшукаць у сабе чалавека

данны "Пастка для мышы" і трэцяе. Іншым разам, паводзін героя абуоўляе правызначнасць лёсу, з якой ён дарэмна спрабуе змагацца. Напрыклад, Мыш з наваля "Пастка" (аптака Ю. Крашўскай) змагацца са сваім жанленнем паспаціць спр, што знаходзіцца ў калчане. Бо добра ведае, што ўсе яе і прокці, і сваіх зганіту ў выніку гэтай фатальнай памылкі. Але жаданне ўсе больш і больш ахоплівае гераіню. Быць не такой, як усе, спроба пазбавіцца ад той сацыяльнай ролі, якую навязала табе грамадства, альбо хеста іншы, альбо найвышэйшая сіла — Бог ці фатум, надзвычай складна, амаль немагчыма. І Мыш сапраўды, паспрабаваўшы гэтую сілу падмануць, трапіць у пастку. Актрыса крыху іранічна, бышчам крыху збоку глядае на свайго персанажа, увабляючы яе ўнутраную барацьбу, так бы мовіць, жарсць.

Кожнае з апавяданняў малое тую ці іншую жшцёвую, псіхалагічную сітуацыю, якую віртуозна разгаворваюць артысты. Мысь, напрыклад, "Папуся" і Саміа Рычы (А.Герак) вельмі разлівае яго партнёра Пэгі (Ю.Крашўска). Чаму? Бо Пэгі будзільна паўтарае пустыя фразы, што спылюцца ў іх самога з дзюбы. Але яго, Рычы, турбуе і тое, чаму ён сам іх прамаўляе. У нейкі момант самка, у алчка на знявагі мужа, нараджае шчылы кавалкі з нейкіх навуковых трактатаў альбо энцыклапедычных артыкулаў, альбо з іншых крыніц. Спярша гэта здзіўляе Рычы, але не мяняе яго

Сцэны са спектакля "Зварыныя апавяданні".

ўзнуенасці ў дурнаватасі жонкі. І нават прызнанне яе ў каханні, відаць, не пацугае дзесьці, а народжанае сэршам, не крагне яго. А ўспрыняцце жшцця як суцэльнага абсурду іячэ больш узмашчана, і ён праклінае Пэгі. І — ішыны. Шшыны, якую Рычы не можа, не ў стане вытрымаць. І ён зноў паўтарае тую злашчэную фразу, з якой пацэаў "смейны" малое тую ці іншую жшцёвую, псіхалагічную сітуацыю, якую віртуозна разгаворваюць артысты. Мысь, напрыклад, "Папуся" і Саміа Рычы (А.Герак) вельмі разлівае яго партнёра Пэгі (Ю.Крашўска). Чаму? Бо Пэгі будзільна паўтарае пустыя фразы, што спылюцца ў іх самога з дзюбы. Але яго, Рычы, турбуе і тое, чаму ён сам іх прамаўляе. У нейкі момант самка, у алчка на знявагі мужа, нараджае шчылы кавалкі з нейкіх навуковых трактатаў альбо энцыклапедычных артыкулаў, альбо з іншых крыніц. Спярша гэта здзіўляе Рычы, але не мяняе яго

Кропка, статычны момант, калі герой вымушаны задумацца, азірнацца на сябе і наваколле, паспрабаваць зразумець сябе і свае месца ў Сусвеце, у Космасе. Вось і персанаж гісторыі "Тэорыя ніткі", рамантычная корка Мэгі (Ю.Крашўскай) не можа зразумець, у чым сэнс яе жшцця. У сваім мрозе ён бы хацелася трапіць за плот, у нейкую іншую прастору, але яе, відаць, больш прагматычная сямброўка Тэбі сьвярджае,

вылучыцца з шэрага асяроддзя, але магчыма і завабіць іншага. Вось і Боба чамусьці надта зацікавіла тэма саксафона. Пэўна ж, ён зразумее, што можна жыць не толькі кукурузнымі катахамі. Гэта фінал гісторыі.

У асобных навалях — "Бог бабуняў", "Дыялог лемінгаў", "Чаканне" (фрыланцэз тэатра, асабліва акцывацыя і сацыяльны падтэкт. Праўда, робіцца гэта тонка, неназойліва). Дзюкчыю віртуознай ігры майстра коласаўскай сізіны Тагэвуша Кохшытса маналог бабуня ідзе пад нспынным смех глядзельнай залы. Гэткая актёрская апантанасці і тэмперменту мог бы пазайзросціць і малалы выкананьня. З'яўляючыся стрымгалою, як маланка, з скерам ў руцэ і гэтай жа вауінайчы прычоскай-іракеза, ён, бабуня, гатовы змагацца не на жшцце, а на смерць з усімі, хто мае іншы светапогляд, іншую пазіцыю, хто спрабуе за сумніваюцца "ў магутнасці яго бога". Таксама як вобраз-метафара, хоць і з негатывным ацненнем. У другім маналогу "Качка-дзюб", больш псіхалагічна-спавядальным, у адрозненне ад гратэскавага папірыдэна, герой асэнсавана свая непалабнасць да іншых як выключна асабістаў дзюбам, а не дзюбам пакаранне. Іноў артыст на вышні, бо змог за колькі хвілін сінічнага існованьня стварыць шкавы чалавечы лёс. Але вернемся да сацыяльнай тэматыкі. У "Дыялогу лемінгаў" героі ўвасабляюць сабой чалавечыя, якое нютымном рухам імкнешца ў абрьць, у акіян, у прорву. Ці варта бегчы разам з усімі? А можа, лепей, спыніцца і здумацца аб напрамку руку?

Невясёлыя думкі навязвае і фінальная гісторыя "Чаканне". Яе героі — тры каровы, якіх вязуць на збох алчукае нешта надобрае. Ды толькі дарэмна спрабуе зрушыць спакой двух астатніх. Асабліва вылучаецца сваім перабольшаным спакоем і бестурботнасцю Элаіза (Тагэвуша Кохшытса іноў стварае камедыйна-гратэскавы вобраз). Яна наадварот, пераканана ўсіх не хваліваюцца, не аказваць супраціву. "Усё з'афэды ён таі закванціны" вучобы на Тэрэа прасцяе ралавачна тую, што ёсць". І што ж? У фінале "людзі" сяджаюць усіх у бокці з валоі, вольс толькі таі рабіць з Элаізаі, зданеша, не вядоуца. А потым выносяць са сізіны. Як вь думаеце, Чаму?

Юры ІВАНОВІЧ
літаратурны рэдактар
Нацыянальнага
акадэмічнага драматычнага
тэатра імя Якуба Коласа
Фота Таццяны ГАРОВОЙ

Як працяг паэтычнага радка...

Мала каму з мастакоў надаецца магчымасць усё жшццэ займацца выключна тым, што дастрадобы. Як бы не хацелася засяродзіцца выключна на хвалюючых тэмах і вобразах, калі-нікі, паводле выслору, даводзіцца "наступаюць на горла уласнай песні". Далёка не кожная мастакоў гонар не давалюць хоць што рабіць абы як. У сапраўдных майстараў гонар подпіс пад выкананай работай — заўжды знак якасці.

Такім грамада ведае скульптураў Льва і Сяргея Гумілеўскіх.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

Башка і сын у творчым сэнсе асобы самастаітэма. Пры гэтым даўно плённа працуюць разам. Леў Мікалаевіч — творца трыяна выпуску кафедры скульптуры Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытута (1961), Сяргей Львовіч — дашчаць другога (1987). Башка пачынаў творчы шлях пры сапраўдзіма і, апаветна, мусіў падпаракоўвацца ягоным канонам і тэматычным прыярэтытам, хоць яны маглі быць яму не надта дастрадобы. Сыну папшысціла сьвярджацца як мастаку ў больш разьнявоены час, у так вядома "перабудове", што папірыдэнічала скасаванню камуністычнага ладу і дэмантажу СССР. У тым галы на нашым культурніцкім абшары ўжо трывала змашываюцца нацыянальныя рамантызм, які вельмі пасце натуры сьвярджацца. Іноў работу пра фільмам БССР'скай прамысловасці Салігорск, а дзіплом сына называецца "Максім і Вераніка", і быў прывесчаны вялікаму каханню Максіма Багдановіча.

Сумесныя творы спаларуў Льва і Сяргея, які ведае бадай кожны

У Палацы мастацтва адначасова з выставай "МІЖ НАМ/INTER NOS" (Ігар Гардзіцян, Павел Татарнікаў, Аляксандр Шапо і Сяргей Шэмет) днямі праішла і яшчэ адна творчая імпрэза, таксама групавая — выстава "Мера". Яе удзельнікі — мінскія мастакі Уладзімір і Андрэй Савічы і палачанін Аляксандр Канавалаў.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ / Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Уладзімір Савіч у нашым мастацтве постыць зьянава. У 1976 годзе ён таі закванціны вучобы на Тэатральна-мастацкага інстытута трыуфаньна абарану дыпломную работу — серыю калюрых літаратурнай наваля "Пінскія шхляты" Дуніна-Маршчэнка. Потаг гэты твор на Усеазавай выставе работ студэнтаў мастацкіх ВНУ быў азначаны медалём Акадэміі мастацтваў СССР. Плённа працяг у станаков графіцы і ў кніжнай аздобе. Выправаваў стьля, які выраза адрозняваў яго ад мастакоў, што шчыравалі ў рэчышчы пануючай тады плыні. А плынь

версія стала асновай славагата меймарыялы ў Магілёве.

Творчая практыка Гумілеўскіх зыходна трывала зганявана з беларускай літаратуры ўвогуле, са спадчынай і вобразам Песняра — канкрэтна. Ды і вядомы ў Літаратурным музэі Янкі Купалы скульптура ладзіць не ўперыню. Гэта твар акрылася 18 мая. Яна мае назву "Ад працэдуры спакон вькору". Як памятаеце, прагні паэтычнага радка — "... мне засталася спадчына". Геніяльны верш пра родную зямлю.

Большасць творчых экзальціраваных тэматычных зьянава з жшццею і творчасцю Янкі

Фрагменты экспазіцыі.

Уладзімір Савіч. "Непаўторная таямнічасць".

та і ўзнікла вобразе бурнага і "сворэга тэму". Спадар Уладзімір малываў лёгкімі шпрыхамі, будаваў прастору аркушка нонасна-манаранной тамы альбо на танальнасці зблжканых колераў. Адаплены аналаг таік стьлястыкі можна пры жаданні зьянісці ў традыцыйным кітайскім жывапісе, але сутнасца гэта зусім не тое. Яны адным чынкам творчага почырку Уладзіміра Савіча быў эфектны дэкаратывізм.

А потым быў нечакана для аматараў мастацтва Савіча аьход ад рэалістычнай формы да бес-

Купалы. Нададзена ўвага таксама літаратарам часу нацыянальнага Адраджэння, купалавым папірыдэкам і паслядоўнікам. Гэта Еўфрасіня Палачка, Кірыла Турэўскі, Францішак Скарына, Адам Міцкевіч, Уладзіслаў Сыракомля, Касцюк Каліноўскі, Францішак Багушэвіч, Якуб Колас, Ніл Гілевіч, Уладзімір Караткевіч. Кожная работа ўспрымаецца як малыя монументы, а некаторыя такія насамрэч і з'яўляюцца.

Усго на выставе больш за тры дзсяткі работ. У цэнтры залы выява высока ўзнятых крылаў. На яе стварэнне маглі нахініць купалаўска сям'я "Пальмына з нізін, сакаліна ракі", над крыхмаі башчю, над нягодамі. Занімаў, Беларусь, малая мая, свай пацэсны пасад між народам!"

А мо гэта ўвасабленне Караткевічавай "зямлі пад белымі крыламі".

Абодум скульптурам уласцівы высокарод-

зварэцца ў мастакоўскіх дынастыях. Але, як ні дзіўна, у Андрэявых работах апошняю часу пільным вокам можна адшукаць вобразна коны, уласцівыя старэйшаму Савічу, калі ён быў малым.

Аляксандра Канавалаў, які мастака я ведаю не настолькі добра, ка мь перакананаўчае меркаванне пра ягоную творчасць. Я толькі адночы меў магчымасць блізка яго бачыць і з ім паразмаўляць, і было гэта даволі даўно — у тым часе, калі беларускі мастак ітуралас абстракцыянізмам як часоці зьянавацца, зьянавацца і непатрэбнага. Так быў спадар Аляксандр уо дзяду абы аднаўчым/беспатрэбнікам. І, як мне падаецца, стьлястык зьянавацца намялаваць вена тако, што было б зусім ні на што непалабнае. Калі-нікі ў яго гэта атрымавацца...

На гэтай выставе шкавы мо нават не сама прадстаўленая на ёй работа, а пабудова экзальціраванна-дэкаратывізм мастацтва. Яго ў тым галы мастак не прытрымліваўся жорстка ішавай прыналежнасці. Вось і Андрэй Савіч у сваёй рэшт рэалістычна ў мастацтве станаковым. Вонкава вьглядае так, нібыта спадар Андрэй не меў прабы "вынаходзіць роувар" і распрацаваў усю ўласны шлях і той кропкі, да якой Уладзімір ішоў некалькі дзесяцігоддзў. Так

Кніжная вясёлка лета

У першы дзень школьных летніх вакацый, я, вучань, ішоў у бібліятэку, каб забяспечыць сябе шчаслівай тэорыяй. А шчаслівай практыкі ў лесе, на рэчцы ды азёрах, у матчынай вёсцы было вышэй за неба... Цешаць душу ўспаміны. Давайце зробім з гэтай нагоды маленькі культуралагічны шпацыр па Ветцы майго дзяцінства. Яе ўжо збольшага няма, бо было гэта паўсотні гадоў з горацкай таму. Пачаць варта з аўтастанцыі. Побач у спісаным аўтобусе працаваў пнеўматычны цір. Я быў пастаянным яго наведвальнікам. Стралаць навучыў бацька. А праз дарогу, ля прадзільнай фабрыкі, знаходзіўся цір сапраўдны. Мы разам адтуль не вылазілі. Умненне рабіць штосьці яясна — гэта ж таксама культура?

Другое месца па аўтарытэтнасці займалі бібліятэкі. Школьная знаходзілася супраць майго дома. Да дзіцячай трэба было дабрацца да цэнтра мястэчка, бо працавала яна ў доме культуры. Каб трапіць у дарослую, неабходна было зайсці ў ДК з другога боку. Мяне туды не пускалі гадоў да дзесяці. Прыкладна на той час высокі ўзровень бібліятэж ужо не абмяркоўваўся. Іхні недахоп быў толькі адзін: у фондах адсутнічала кніжка “Аліса ў Залюстэрэччы”. Мо таму я нічога і не зразумеў у матчынай вёсцы?..

Не забыцца б на дом піянераў. Маляваць мяне навучыў бацька, а ў доме піянераў я толькі ўдзельнічаў у конкурсах. Дарэчы, прызы дзяліў з Галей Нячаевай, будучай чудаўнай музейшчыцай. Паколькі музеяў ў Ветцы яшчэ не было, Галя складала вершы ды малявала. Культура бярэ нас у абдымкі паступова, але назаўжды...

Яўген РАГІН

Што яшчэ? Музычная школа — установа стабільная, бо знаходзіцца ў тым жа будынку (тут быў калёсік мой дзіцячы сад), але маі мяне так і не прымусіла сур’эзна заняцца салфеджы. Шкадуць цяпер страшэнна. Але ўсё роўна мне пашэнціла: стараверская традыцыя “пішч” прыгожае нагбом перамагла і я працую там, дзе хаць працаваць. У тым ліку і для таго, каб зноў прачытаць тое-сёе з вашых лістоў.

І вось што сёння прачытаў. Ва ўсіх раёнах вітаюць лета. Вось што напісалі загалычкі аддзелаў па арганізацыі дасугавы дзейнасці жыхароў аграгарадкаў **Елка** і **Бародзічы Зэльвенскага** раёна Святлана Богуш і Марына на Ражкова: “*Тэромы нашага свята сталі Сонца, Лета і Баба Яна. Яна, безумоўна, не здолела сапеваць школьна вакацыі... Адметнасцю нашай акцыі стаў этнаграфон побытавых танацаў ў рамках абласнога праекта “Этнабул”. І пачаліся такія забіяцкія завядныя танцы, што ў скокі нават дарослыя пайшлі. Дарэчы, такія танцы будуць праходзіць па надзеі на ўстаноў культуры аграгарадкаў усё лета*”. Вось гэта — завука

сур’эзна ды ўхвальная. Спадзяюся, вучыцца танцы будуць гэтакімі ж “забіяцкімі”...

А мне землічкі паведаляюць, што ў Ветцы, на жаль, даўно ўжо няма ніякіх танцаў пад адкрытым паветрам. Скасавана “клетка” на галоўным пляцы, не дзейнічае дыска-тэачная “падола” ў дубовым гаі ля прадзільнай фабрыкі. І моладзі, падаецца, хапае. Але ж калі няма культурнай паліцы, яе месца займае іншая, і, бывае, зусім не культурная.

У вёсцы **Журавы Гродзінскага** сельскага савета **Ашмянскага** раёна прайшоў дзень калектыўнага адпачынку “Сустрэча на Сёмуху”. Падзея мела абрадавы фармат. Спачатку ўдзельнікі паказалі “Ваджэне Куста”. Потым шанавалі 90-гадовага мужа і жонку Тамашэвічаў, якія вось ужо 70 гадоў жывуць разам.

Для навучэнцаў сярэдняй школы № 3 і выхаванцаў аддзялення дзённага знаходжання тэрытарыяльнага цэнтра сацыяльнага абслугоўвання насельніцтва **Ашмянскага** раёна супрацоўнікі Цэнтра рамястваў і традыцыйнай культуры правялі экскурсію па музейна-этнаграфічнай экспазіцыі “Спадчына маіх бацькоў” і арганізавалі майстар-клас па кераміцы ад Мар’яны Козара. Падчас экскурсіі можна было паглядзець блізіну драўляным прасам. Атрымлівалася не ва ўсіх.

Хто будзе спрачацца, што ўсе мы таленавітыя? У **Ваўкавыску** не спрачаюцца, у Ваўкавыску справу робяць. І вельмі цікава, трэба сказаць. Гаворка пра раённы фест-конкурс сямейнай творчасці “Свяцікі” запрашаюць, які прайшоў у ДК аграгарадка **Юбілейны**. “Свяцікі” — гэта народны сямейны ансамбль пад кіраўніцтвам Мар’яны Бачынскай. Дык вось, сабралася 16 сем’яў. У фае працавала выстава традыцыйнага мастацтва. Свой талент паказалі сямейнікі і на клубнай сцэне. Дыплом першай ступені атрымалі: у намінацыі “вакальная творчасць” — маці і дачка Лілія Мароз і Алеся Чурак, у “літаратурна-мастацкай творчасці” — сям’я Сямак, у “дэкаратыўна-прыкладным мастацтве” — сем’я Янушвічаў і Якубовічаў, у “арыяльна-навы жанры” — сям’я Лосікаў.

Як заўжды, свежай навінай паралаваў **Дзяржынск**. У мясцовым ГДК 30 гадоў творчага жыцця адзначыў народны гурт народнай песні “Карагод”. Артыстак любяць за невынішчальны аптымізм. Як якой іншым разам не стае! Вось тады “Карагод” і прыходзіць на дзейную дапамогу. Ёсць у калектыву і абярэг — лялька, збіральны, так бы мовіць, вобраз п’явунняў.

Вядучы рэдактар **Матвіёўскага** абласнога метадычнага Цэнтра народнай творчасці і культурна-асветнай работы

На здымках:

- 1 Майстар-клас па кераміцы падчас музейна-этнаграфічнай экспазіцыі “Спадчына маіх бацькоў”.
- 2 “Сустрэча на Сёмуху” ў вёсцы Журавы.
- 3 Дзятлава распачынае кніжны сезон.

Крысціна Башарымава трымае руку на пульсе творчага жыцця і паведамае: “*Майстры вобласці браі ўдзел у ХІІ рэспубліканскім фестывалі-кірмашы “Вясюле букет”. Прадстаўніцтва Матвіёўчыны было саідэным: 17 раённікаў з 13 раёнаў. Дыплом першай ступені — у Горацкага раёнага Дома рамястваў, Быцкаўскай дзіцячай школы мастацкіх рамястваў і мастацтваў, бондара з Глускага раёна Уладзіміра Станкевіча, каваля з Мейсціўскага раёна Сяргея Кудзікава*”.

Чарговае свята — чарговы бранд. Пра Зецельскага фест напісала Марына Лукіянеч — загалычкі аддзела метадычнай работы **Дзятлаўскага** раёнага Цэнтра культуры і народнай творчасці. Пра гэты фестываль сямейнага адпачынку сам пішу пастаянна і з задавальненнем. Вельмі паважаю тых, хто ў канве стала мярапрыемства пастаянна прывульмештавы новыя ды незвычайнае. І не толькі забег паўзункаў маю на ўвазе.

Да клубнікаў далучаецца загалычкі аддзела абслугоўвання і інфармацыі **Дзятлаўскага** раёнага бібліятэкі Алена Якаўчык. Яна распавядае пра акрышчэ кніжнага се-

зона “Літ Фэст”, які стаў неад’емнай часткай Зецельскага фесту.

Свята малака прайшло ў аграгарадка **Крывічы Зэльвенскага** раёна. Дырэктар РЦК Святлана Сонец паведама, што называецца мерапрыемства “Малочныя рэкі” і цалкам адпавядае скіраванасці мясцовай сельскагаспадарчай.

А ў **Карэлічах** адбыўся дзіцячы фестываль “Сузор’е талентаў”. На яго сабраліся ў РЦК лепшыя выканаўцы песень, вершаў і танцаў.

Святочны канцэрт **Свіслацкага** раёнага Цэнтра культуры і народнай творчасці называўся “Рознакаляровыя планета”. Метадыст установы Ірына Русак распавяда, што гэтае мерапрыемства арганічна спалучылася са спартыўнымі гульнямі і танцавальнымі баглам.

Краснаполле — радзіма самадзейнага тэатральнага мастацтва. Мясцоваму народнаму тэатральнаму калектыву — больш за сто гадоў. Сёння, як піша Сяргей Чыгрын, тут адкрываецца традыцыйны міжнародны фестываль аматарскіх тэатраў “Тэатральныя вечарыны”. Гэта восьмае па ліку мерап-

рыемства. Мяркуюцца госці не толькі з Беларусі, але і з расійскіх Смаленска, Екацярынбурга, Гатчыны.

Летні пазітыўны настрой падтрымліваюць і нашы бібліятэкары. Адна з раённых акцый была так і названа “Кніжная вясёлка лета”...

Кацярына Сандакова — супрацоўнік аддзела бібліятэчнага маркетынгу **Лідскага** раёнага бібліятэкі імя Янкі Купалы. “*Дзень абароны дзіцяці, — піша яна, — светлае свята імясловага дзяцінства. У першы дзень лета работнікі гарадскіх і сельскіх бібліятэк Лідыны запрасілі дзіцяці ўсіх узростаў на забавляльныя мерапрыемствы*”.

Бібліятэкар сельскай бібліятэкі аграгарадка **Міхалішкі** Вольга Багдановіч разам з загалычкі мясцовага аддзела культуры і дасугу Надзеяй Вайцяховіч падрыхтавалі для дзіцяці віктарыны і конкурсы. Была арганізавана кніжная выстава “Дзеці. Лета. Кніга”. Пра гэта паведама бібліятэкар, спецыяліст па сувязях з грамадскасцю аддзела бібліятэчнага маркетынгу **Астраўскага** раёнага бібліятэкі Вольга Заячкоўская.

Краіну вясёлага дзяцінства малявалі крэйдай на асфальце маленькія чытачы **Шчучынскага** дзіцячай бібліятэкі. У Часопісным скверку можна было знаёміцца з навінкамі перыядыкі. Добра, што нашы бібліятэкары арганізуюць культурныя акты не толькі ў сенах бібліятэж.

Надзяўня добрая знаёмая з **Удлы** — загалычкі аддзела РДК Людміла Цвірко прапавядае гаворку пра бібліятэчныя праекты. “*Аддзел культуры дасугавы дзейнасці распрацаваў і паступова рэалізоўвае сацыяльна-культурны праект “Праблемны ракурс”, арыентаваны на работу з дзецьмі і сем’ямі, — распавядае яна. — У межах праекта сярю клубных устаноў раёна абеаічаны творчы конкурс на лепшы тэматычны сцянары і правадзене месавага мерапрыемства. Вынікі будуць падаведаны на фестывалі талентаў работніцкай культуры “Калёндар зорка-2021”. Вельмі прасты, як мне падаецца, падыход да раскрыцця складанай тэмы. Вельмі спадаюцца, што мы яшчэ не раз пачнем пра “Праблемны ракурс” і пра канкрэтнае стымуляванне тых устаноў культуры, што кажаць лепшы вынік*”.

І на завяршэнне згадак з журналісцкай практыкі. На пытанне “Адкуль у вас так шмат сёння чытачоў?” кабета з сельскай бібліятэкі дзесяці на Асіповічыне адкрыта паглядзела мне ў вочы і вельмі спакойна патлумачыла небараку-журналіста: “Люблю я гэту справу”. Вельмі хацелася б, каб такое тлумачэнне мелі за душой усе нашы сельскія работнікі культуры. Больш святла на выскочках вуліцах будзе.

Пішыце і здзіўляйце, шануюныя!

Сустрэнемся праз тыдзень.

Як вядома, 22 мая ў Мінску адбыўся XII рэспубліканскі фестываль-кірмаш народных мастацкіх рамёстваў “Вясновы букет”. Лідскі аддзел рамёстваў і традыцыйнай культуры прадставіў супрацоўнікі ўстановаў — тры знакамітыя ў раёне майстры-прафесіяналы, удзельнікі шматлікіх фестываляў, выставак і кірмашоў на роднай творчасці.

Пры падвядзенні вынікаў свята аддзел рамёстваў і традыцыйнай культуры стаў пераможцай і атрымаў Дыплом I ступені! Чым не матывацыя для далейшых творчых пошукаў?!

За што ж канкрэтна нашы праекты былі адзначаны перамогай? На фестывалі традыцыйнае белаўзорнае ткацтва Панямоння дэманстравала майстар па ткацтву Валянціна Сільвановіч.

— Я не толькі прэзентавала свае работы, вытканыя за апошні час, але і за кроснамі падчас фесту працавала для, так бы мовіць, папулярызаванай далдзенага кірунка дзейнасці.

Тры кірункі рамёства

Аўтарская выстава выцінанкі Дар’і Юрчык была прэзентавана па ўсім канонах традыцыйнага выразаання з бумажкі. Вобразы прыроды і родных мясцін, святых і абрады, якія жывуць у памяці беларусаў, перадае ў сваіх работах мастачка.

— Я сустрэлася са сваімі сяб-

рамі-калегамі па рамёстве, што дазволіла мне аданіць свой прафесійны ўзровень. Галоўным маім дасягненнем з’яўляецца адаптацыя ў сучаснае асяроддзе аднаго з цікавейшых накірункаў дэкарацыйна-прыкладнага мастацтва. Людзі жадаюць набываць выцінанку, каб упрыгожыць сучасны інтэр’ер, — гаворыць Дар’я.

Майстар па кераміцы Алена Свідэрская таксама годна ўпрыгожыла кірмаш выставай традыцыйнай жуцікавай керамікі. Гэта былі талеркі, глыбокія вазы, дэкарацыйныя пано, а калекцыя свістулек уразіла аўтарскай непаўторнасцю.

— У мяне засталіся найлепшыя ўспаміны аб свяце. Я сустрэла апантаных сваёй справай людзей, убачыла высокі ўзровень мастацтва па ўсіх кірунках рамесніцкай дзейнасці, пераняла каштоўны вопыт, — падзялілася ўражаннем Алена Міхайлаўна.

Ірына ДЫДЫШКА,
метадыст аддзела
рамёстваў і традыцыйнай
культуры Лідскага
раённага Цэнтра культуры
і народнай творчасці

Удзельніцы фестывалю-кірмашу народных мастацкіх рамёстваў з Лідчыны.

“Убачыць” карціну рукамі

Паэтычныя інклюдзі жывапіснага мазка

Хтосьці можа сказаць, што ў жыхароў вялікіх гарадоў ёсць больш магчымасцяў скарыстацца культурна-дасугавымі паслугамі, напрыклад, пазнаёміцца з нейкім цікавым музейным праектам, адкрыць новае імя творцы. Можна зламаць стэрэатып думкі і паспрабаваць знайсці кантакт непасрэдна з мастаком, як зрабіла гэта дырэктар Бярозаўскага гісторыка-краязнаўчага музея Таццяна Леванюк. На пачатку года з прафесіянальным інтарэсам яна наведалася ў Літаратурны музей Максіма Багдановіча ў Мінску і ўразілася незвычайнай выставачнай экспазіцыяй сталічнага мастака, члена Беларускага саюза мастакоў Васіля Зянька.

ВЕРСЭТ НА ПАЛАТНЕ

Жаданне перанесці дзіўныя карціны ў сваю выставачную залу галерэі мастацтваў, філіяла гарадскога музея ў Бярозе, адкрыць землякам новае імя творцы падсілкавалася яшчэ адным важным стымулам — удзелам у арт-праекце вымагае Беларускага паэта Аляся Разанава, ураджэнца вёскі Сялец Бярозаўскага раёна. Дарэчы, у галерэі мастацтваў з 2019 года стала дзейнічае экспазіцыя “Вытокі літаратурнага мастацтва”, дзе адзін з 12-ці стэндаў прысвечаны творчасці таленавітага земляка, які ў сучаснай беларускай і еўрапейскай паэзіі займае асобнае месца як паэт-філосаф, творца новых слоў, вершаваных форм-версэтаў, квантэм, пункціраў. Паэт-наватар ахвотна адгукнуўся на наватарскую ідэю маладога мастака — стварэнне карцін, дзе злучаліся б жывапіс і літаратурныя тэксты, і каб іх змаглі “убачыць” людзі з

дрэнным зрокам і сляпым. Менавіта радкі, глыбокія думкі і вобразы твораў Аляся Разанава і класіка беларускай літаратуры Максіма Багдановіча разгарнулі прастору Васілю Зяньку для творчага пошуку і самавыўлення. Ён, ураджэнец горада Стоўбцы, выпускнік Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, за апошнія гады рэалізаваў каля дваццаці персанальных арт-праектаў, адзін з іх, інклюдзіўны, — экспазіцыя з трынаццаці тактычных жывапісных твораў “Паэзія кропак...”, якая стваралася цягам года і раней прэзентавалася ў Нацыянальным мастацкім музеі ў рамках сімпозіума “Інавацыйныя практыкі” ў 2018 годзе, як творчы праект Літаратурнага музея Максіма Багдановіча. У рамках акцыі “Ноч мезеў — 2021” выстава перамясцілася ў прасторнай галерэі мастацтваў горада Бярозы, дзе яе адкрылі для наведвальнікаў сам мастак і загадчык наву-

кова-асветніцкага аддзела сталічнага музея Юлія Мацук.

ПЛУС ШРЫФТ БРАЙЛЯ

Васіль Зянько ахвотна і захапляльна раскажаў аб сваёй рабоце над праектам, у якім скарыстаўся аўтарскай тэхнік п’сьма — фактурнай, рэльефнай, распрацаванай ім даўно. Розныя па колеры гарманічныя палотны падобныя ў адным: у верхнім левым кутку кожнага з іх выступаюць мазкі-кропкі з тэкстамі вершаў Аляся Разанава і Максіма Багдановіча, перакладзеныя сярбоўкай мастака з Мінска Марыя Рудко на шрыфт Брайля з захаваннем міжнародных стандартаў.

Чалавек з праблемамі зроку спачатку “прачытвае” кончыкамі пальцаў разанаўскія пункціры-мініаюры, паглыбляецца ў роздумі аб паэтычным вобразе, які адлюстраваны жывапісна, і праз нейкі час “бачыць”: квітнечую вішню, калочы асот, з якім пасябрала пчала, спелую грушу, якую смакуе аса, бялюткага матылька, што сеў на куст квіцятага фіялетавага бэзу і сам стаў палобны на пшчотную кветку. Яркі аживе знаёма нам летняя карцінка беларускага пейзажу, што ўмясцілася ў лаканічным паэтычным радку: “Ускрай маладога жыгта сінія васількі — сінія буквіцы ў кнізе лета”.

Запомніцца карціна “Ластаўкі”, любімая самім аўтарам: на правды

прыселі, адна да адной, шэрыя птушкі з белымі грудкамі, нібы ноты музычнага стана. Так мастак увёў у прастору шэра-блакітнага палатна наступны пункцір Аляся Разанава: “Датуль і адсюль: абсели сюітоау ластаўкі правадвы”.

Яшчэ для шасці сваіх карцін Васіль Зянько выбраў за літаратурную аснову ўрыўкі з вершаў Максіма Багдановіча (любімага паэта са школы): “Варона і Чыж”, “Калі паласа агнявая”, “Страцім-лебедзь”, “Па-над пухам вішняў”, “Гутарка з паненкамі”, “Дзеся у хмарах жыўць павуці”. Сярод рэльефных контураў, пераплеценых ліній, што ствараюць аб’ёмны арнамент, ажываюць паэтычныя вобразы сумнай каралеўны ў садзе, сэрца якой жадае любові, нахабнай Вароны і Чыжа-падхаліма, ахвярнага Страцім-лебедзя-могнага, гордага птаха з трагічным лёсам, маленькай клапатлівай ластаўкі, якая для сваіх птушанят так па-майстэрску зляпіла “гняздзечка міленькае”, дзе яны пачуваюць сябе паненкамі. Мастаку-прафесіяналу, напіўнага, несладана намаляваў пшкуну, кветку, але ж, каб перадаць паэтычны вобраз, алегорыю, трэба любіць і ўмець чытаць і разумець паэзію, як робіць гэта таленавіты мастак.

ТАКЦЫЛЬНАЯ ЛІРЫКА КРОПАК...

Госць з задавальненнем пазнаёміўся з мяс-

овай літаратурнай экспазіцыяй, творчасцю іншых бярозаўскіх майстроў слова, зацікавіўся творами Ніны Мацяш, яшчэ адной вядомай у Беларусі і за яе межамі паэтыкі з Бярозаўшчыны, лаўрэаткі Літаратурнай прэміі імя Аркадзі Куляшова. А паколькі ў назве праекта “Паэзія кропак...” стаіць шматкроп’е і мастак думае яго працаваць, то ёсць шанец убачыць у тым праекце і імя Мацяш.

Штогод бярозаўскія музейшчыкі рыхтуюць да 18-ці выстаў, у тым ліку, выязных, і ад чатырох да шасці — аўтарскіх, персанальных. Выстава тактыльных карцін, выкананых ва ўнікальнай тэхніцы ды адаптаваная для людзей

з праблемамі зроку, сляпых, упершыню ладзіцца ў Бярозе. Яна дае магчымасць ім адчуць сябе панунапраўнымі наведвальнікамі, “убачыць” яркія, рознакаляровыя карціны Васіля Зянька рукамі, а зачаравацца іх прыгажосцю і гармоніяй — відучым сэрцам.

P.S. Працягам інклюдзіўнага праекта бярозаўскіх музейшчыкоў стала адкрыцца выстава карцін юнага земляка, палетка-аўціста Давіда Макарэвіча “За жыццём сваё дзякую табе, творца”, сюжэт якіх (пераважна праваслаўны) выкладзены алмазнай мазаікай.

Ала ДРАГАН,
супрацоўнік
Бярозаўскага гісторыка-
краязнаўчага музея

Край шматлікіх талентаў

У бліжэйшым часе жыхары горада Беразіно і Бярэзінскага раёна Мінскай вобласці будуць адзначаць 520-годдзе роднага горада. Ураджэнцы Бярэзіншчыны ўнеслі свой уклад у культуру Беларусі, Савецкага Саюза, краін Еўропы, Ізраіля, ЗША і усяго свету.

Напрыклад, мастацтва Беларусі, Расіі і Польшчы XIX стагоддзя нельга сёння ўявіць без творчасці таленавітых мастакоў — трох братоў: Апалінарыя, Іпаліта і Гілярыя Гараўскіх і арыгінальнага мастака Вялікай Ваньковіча, мастака кіно і жывапісца Марыі Барковіч, папулярнага мастака Міколы Казакевіча. Ёсць славытыя прадстаўнікі Бярэзіншчыны і сярод артыстаў (народныя артыст Беларусі Валянцін Белахвосцік, заслужаны артыст Беларусі Барыс Барысэнак) і гэтак далей.

Ізраільскае тэатральнае мастацтва XX стагоддзя цяжка ўявіць без ураджэнкі мястэчка Беразіно, сусветна вядомай драматычнай актрысы, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Ізраіля (1956), ганаровага dokтара філасофіі Тэль-Авіўскага ўніверсітэта Ханы Ровінай (Рубінай). Прэмія за акцёрскае майстэрства яе імя — адна з самых прэстыжных у Ізраілі.

У Год народнага адзінства аўтар гэтых радкоў хацеў бы акцэнтаваць увагу чытачоў на адносна невялікім перыядзе — перадаваемым і пасляваенным перыядзе — 1930-х — 1950-х гадоў.

У гэты час жылі і тварылі беларускі казачнік Павел Акулевіч, беларускі літаратурны крытык, нарысіст і саптырык, будучы намеснік галоўнага рэдактара часопіса “Вожык” Якаў Гершовіч (у 1949 годзе ён стаў ахвірай кампаніі “па барацьбе з бязроднымі касмапалітамі” — Э.І.) і іншыя.

Своеасаблівым экзаменам, выпрабаваннем для многіх дзеячоў навукі і культуры — ураджэнцаў Беразіно і Бярэзінскага раёна — стала Вялікая Айчынная вайна.

Ураджэнец пасёлка Лучны Мост Бярэзінскага раёна Мікалай Барысевич у тыя гады стаў падпольшчыкам, партызанам, франтавіком, выпускніком БДУ, а з 1955 года — намеснікам дырэктара Інстытута фізікі АН БССР. На працягу 18 гадоў (1969 — 1987) М.А.Барысевич з’яўляўся прэзідэнтам АН БССР, а з 1992 года — ганаровым прэзідэнтам НАН Беларусі.

Беларускі паэт і празаік Рыгор Няхай з мястэчка Сялібы быў франтавіком, камандзірам партызанскага атрада на Украіне, начальнікам асобага аддзела Чарнігаўскага партызанскага злучэння Героя Савецкага Саюза Ю.Збанацкага, выконваў заданні Галоўнага Разведупраўлення Чырвонай Арміі.

Вядомы беларускі паэт-саптырык, празаік і драматург Міхась Скрыпка з вёскі Месціна (якую называлі “другім Кандратам Крапівай” — Э.І.) у гады Вялікай Айчынай вайны быў падпольш-

чыкам, выконваў розныя заданні партызанскага атрада І.Ліоха, папаў у канцлагер “Штатгарт” (Германія), а пасля ўдэкаў з гэтага канцлагера працаваў у органах СМЕРШ.

Але лёс некаторых дзеячоў беларускай культуры — ураджэнцаў Бярэзінскага раёна склаўся трагічна. Беларускія музыкантаўшы Таццяна Мідзівані і Раіса Сергіенка адзначаюць:

“Мікола Равенскі — адзін з несправядліва забытых на сваёй радзіме кампазітараў, што стаялі каля вытокаў фарміравання ў Беларусі такіх важных жанраў, як опера і апэраэта. Ён атрымаў прызнанне за мяжой, прапагандуючы беларускую музыку. Шмат увагі кампазітар надаваў вывучэнню і апрацоўцы народных песень.

У першыя дні вайны згарэлі амаль усе рукапісныя творы кампазітара, у тым ліку і чарнавікі апэры “Браніслава”.

Малая радзіма Міколы Равенскага — вёска Капланцы Ігуменскага павета Мінскай губерні (цяпер Бярэзінскага раёна Мінскай вобласці). Яна знаходзіцца на рацэ Кляве, каля аўтадарогі Беразіно-Клічаў. Тут у сям’і Якава Равенскага 17 снежня 1886 года пачаўся жыццёвы шлях кампазітара і вучонага-фалькларыста.

У 1913 — 1915 гадах юнак вучыўся на рэгенцкіх курсах у Маскве і Пецярбургу, а пасля іх заканчэння працаваў рэгентам і настаўнікам спеваў у Навагрудку. Адначасо-

ва Мікалай збіраў народныя песні Навагрудчыны (на жаль, яго архіў згарэў падчас Вялікай Айчынай вайны — Э.І.). З 1919 года ён жыў у Мінску і кіраваў хорам пры Беларуска-м рабочым клубе, а потым быў хормайстрам пры гарадскім тэатры. У 1921 годзе Мікалай Якаўлевіч удзельнічаў у экспедыцыі, арганізаванай будучымі кіраўнікамі Інстытута беларускай культуры, для збору народных песень на Случчыне.

З 1923 года ён жыў у Маскве, дзе вучыўся ў музычным тэхнікуме імя Стасова.

Маскоўскі перыяд творчасці М.Равенскага аказваўся плённым. У ліку найбольш яркіх твораў кампазітара — хор на вершы У.Дубоўкі “О Беларусь, мая шпышына” і арыя “Такая ноч” (“Ноч пад Мінскам”). Яго цікавіла пэзія Я.Купалы. У прыватнасці, на верш Івана Дамінікавіча “У вырай”, які быў асабліва блізка яму па настроі, кампазітар піша аднайменны хор.

Мала каму вядома, што старэйшая дачка Міколы Равенскага — Алёна Рэвінская (Равінская) была адной з самых актыўных удзельніцаў Мінскага антыфашысцкага падполля, баявой папчэніцай і фактычна грамадзянскай жонкай аднаго з арганізатараў і кіраўнікоў гэтага падполля, Героя Савецкага Саюза Ісая Казіна.

Беларуская журналістка Дзіяна Чаркасава адзначала:

“Трагічна абарвалася ў час вайны жыццё старэйшай дачкі кампазітара Лёлі Равенскай. Яна была блізім сябрам і сувязной Ісая Казіна, які з першых дзён акупацыі Мінска стварыў падпольную групу, быў сакратаром Мінскага гарад-

скога падпольнага камітэта КПБ (дакладней, КП(б)Б — Э.І.). Таго самага І.Казіна, Героя Савецкага Саюза, імя якога названа адна з вуліц нашага горада, і на ёй жыў Лёлін сын, прыёмны сын Казіна, марскі афіцэр Барыс Камінскі, унук беларускага кампазітара Міколы Равенскага.

Казінец і Лёля трапілі на явочнай кватэры ў рукі гестапа. Пасля катаванняў Казіна павесіў ў скверы каля тэатра імя Янкі Купалы, а Лёлю расстралялі ў двары мінскай турмы...”

Іншы прадстаўнік Бярэзіншчыны, ураджэнец вёскі Рачыборак Бярэзінскага раёна Яўген Курто (1924 — 1991), быў таленавітым беларускім пісьменнікам і перакладчыкам. Творы празаіка цікава паказвалі гераізм школьнікаў падчас Вялікай Айчынай вайны. Пісьменнік і сам у часы Вялікай Айчынай вайны ўдзельнічаў у камсамольскім падполлі ў Багушэвічах, а з 1943 года быў у партызанам.

Нельга не адзначыць плённую і разнастайную працу рэдакцыі раённай газеты “Бярэзінская панарама” па высьвятленню малавядомы і невядомых старонак жыцця і дзейнасці ураджэнцаў Бярэзіншчыны ў гады Вялікай Айчынай вайны. 2 лістапада 2021 года стане днём 90-годдзя гэтага выдання.

На вялікі жаль, нягледзячы на спробы стварыць у горадзе Беразіно паўнацэнны краязнаўчы музей, каб паказаць уклад ураджэнцаў горада і раёна ў беларускую і сусветную культуру, у гісторыю Беларусі, пакуль яны, на жаль, засталіся безвыніковымі. На мой погляд, гэта адна з актуальных задач, якія стаяць перад кіраўніцтвам Бярэзінскага раёна ў Год народнага адзінства...

Эмануіл ЮФЕ, прафесар, доктар гістарычных навук

Будынак бібліятэкі чакае рэканструкцыі.

Сядзіба Патоцкіх пакуль у заняпадзе.

Гораду Беразіно, што ляжыць роўна паміж двума сталіцамі, Мінскам і Магілёвам, сёлета спаўняецца 520 гадоў. Месца гэта, з насельніцтвам больш за 11 тысяч чалавек, павольна развіваецца, у тым ліку і ў культурнай сферы. Так, раз на два гады тут праходзіць тэатральны фестываль “Бярэзінская рампа”, мясцовы цэнтр рамястваў у 2019 годзе атрымаў статус дзяржаўнага, а раённая бібліятэка здэўна з’яўляецца кропкай прыцягнення насельніцтва. Дарэчы, некалькі гадоў таму яна адсвяткавала “наваселле”, і цяпер займае паверх у Доме культуры, што зрабіла яе больш даступнай да чытача. А будынак на ўскраіну горада, дзе бібліятэка знаходзілася раней, зачыніўся на рэканструкцыю, якая доўжыцца ўжо тры гады. Ці ёсць нагода хвалявацца, што дарагі сэрцу бярэзінцаў аб’ект на вуліцы Камсамольскай напактае лёс яшчэ адной славытасці горада, сумна вядомай “зброшкі” — палаца графа Патоцкага?

Павел САЛАЎЕЎ

Ў СУТАРЭННЯХ РЫЦАРСКІ КЛУБ

Першапачатковае прызначэнне будынка на вуліцы Камсамольскай у Беразіно — райвыканкам. Таму і ўзводзілі будучую адміністрацыю, каб праз вонкавую сімволіку паказаць магутнасць савецкай улады. Адчынілі яе ў сярэдзіне 50-х гадоў мінулага стагоддзя, і з тых часоў бярэзіншчыне не забываюць сюды дарогу. Нават калі ў 70-х райвыканкам перанеслі ў сучасны цэнтр горада, у будынку на Камсамольскай мясцілі РАНА.

архіў, зберкасу, рэдакцыю раённай газеты і тыпаграфію для яе друку, а яшчэ, уласна, бібліятэку. Пазней, у 90-х, тут была і школа мастацтваў, і нават сапраўдны рыцарскі клуб — на цокальным паверсе.

— У гэтых сценах былі выхаваны многія пакаленні бярэзінцаў, — узгадвае бярэзінскі краязнаўца Ігар Жукоўскі. — Нават я, цяпер 60-гадовай мужчына, у школьныя гады хадзіў угурток “Юны следопыт”, арганізаваны настаўнікам гісторыі Сяргеем Ігнацівічам. І зараз, калі адміністрацыя горада плануе аднавіць будынак і ў перспектыве мясціць тут моладзевы цэнтр, застаецца асцярога, звяза-

ная з яго доўгачаканым адкрыццём.

ЗА РЭКАНСТРУКЦЫЮ ТРЫ МІЛЬЁНА

Пры бліжэйшым знаёмстве з лёсам былой бібліятэкі, высвятляецца, што адміністрацыя раёна не марнавала час. Кіраванне капітальнага будаўніцтва ўжо паспела правесці тэндэр на рэканструкцыю. Па словах дырэктара ўстановаў Ірыны Саскавец, у бліжэйшыя 4 месяцы да аб’екта правядуць інжынерныя сеткі, будзе праведзена добраўпарадкаванне, азелененне. А пад моладзевы цэнтр зробіць

прыбудову прыкладна ў 300 метраў квадратных. Як і было раней, другі паверх аддадуць пад бібліятэку, першы — пад адміністрацыйныя ўстановы. На ўсё гэта з раённага бюджэта выдаткуюць 2,4 мільёны рублёў. Яшчэ 600 тысяч спатрэбіцца на камп’ютарнае абсталяванне. Па выніках такога рамонта можна будзе эксплуатаваць будынак на патрэбы бярэзінцаў.

А ШТО З ПАЛАЦАМ ПАТОЦКІХ?

Не пакідае трывога і за закінуты палац Патоцкіх. Так хочацца, каб у рэшце рэшт

сядзіба зноў стала запатрабаваная людзьмі! Дарэчы, будынак сярэдзіны XIX стагоддзя ў шыльі позыяга класіцызму на правым беразе ракі Беразіны з 20-х па 70-я выкарыстоўвалі пад школу, а пасля пад калгасны склад. А ў 1994-м лёсам палаца зацікавілі спадкаемцы магнацкага роду, бацька і сын Анджэй і Конрад Патоцкія. Яны прыязджалі ў Беразіно з Аўстраліі і хацелі ўкласці грошы ў рэстаўрацыю палаца, але ім гэта зрабіць на той час не ўдалося.

Цяпер сядзіба знаходзіцца на балансе аддзела адукцыі, спорту і турызму райвыканкама. Тут ужо рас-

прашаваны інвест-праект, па якому з будынка, згодна з гістарычным фасадам, плануюць зрабіць дом адпачынку з прычалам. Інвестар, які будзе мець намер выканаць гэта, атрымае палац у прыватнае карыстанне. Але на рэстаўрацыю патрэбны велікія грошы!

— Адміністрацыя шукае спонсара, і нават зрабіла карту дома Патоцкіх і навакольных мясцін з дронаў для гэтага, — значае начальнік аддзела адукцыі, спорту і турызму бярэзінскага райвыканкама Алесь Аляксееўна Цітова. — А пакуль мы яго прывабім, застаецца толькі падтрымліваць сядзібу ў прыемным стане.

Нёман, што ў Тальяці

Наша Беларуская нацыянальна-культурная аўтаномія "Нёман" дзейнічае ў Тальяці. Мэты ў нас глабальныя: стварэнне ўмоў для захавання і развіцця культуры і звычайў беларускага народа, развіццё нацыянальнай адукацыі, асветы, народнай творчасці, літаратуры, мастацтва, вывучэнне і захаванне традыцый, арганізацыя і правядзенне беларускіх свят, стварэнне бібліятэк, нядзельных беларускіх класаў, развіццё мастацкай самадзейнасці...

Цалкам рэальныя планы, бо ў Тальяці жыве каля 1,5 тысячы беларусаў. А ў нашай суполцы — больш за 100 актыўных чалавек. Дарэчы, "Нёман" быў арганізаваны і зарэгістраваны ў 2005 годзе.

У красавіку таго ж года я стварыла ансамбль беларускай песні, бо на радзіла ў спеўнай сям'і. Так з'явілася "Купалінка", якая складаецца з этнічных беларусаў. Песні, якія выконваем, — меладычныя, вельмі вясёлыя. Працуем з беларускімі аўтарамі

Беларуская суполка ў Тальяці.

Мікалаем Яцковым, Міхаілам Скрунзем, Ірынай Раманоўскай. У рэпертуары — больш за 450 твораў. Песняй трэба жыць! Што мы і робім. Браці, да прыкладу, узел у фестывалі-конкурсе самадзейных калектываў беларусаў Расіі. Мерапрыемства ладзілася ў Маскве. А наш калектыв быў адзначаны за лепшы рэпертуар.

За правядзення мерапрыемствы — не сорамна.

Пра канцэрты, фестывалі і святочныя акты ведаюць не толькі ў Тальяці, але і ў Жыгулёўску, Маскве, Мінску, Магілёве, Ваўкавыску і Бабруйску. Наша аўтаномія працуе з навучальнымі ўстановамі, з бібліятэкамі Самарскай вобласці.

Мы вельмі ўдзячныя Міністэрству культуры Рэспублікі Беларусь, Рэспубліканскаму центру нацыянальных культур, Упаўнаважанаму па справах рэлігій і нацыянальнасцяў па падтрымку і дапамогу, якую яны нам аказваюць. У выніку мы маем нацыянальныя касцюмы, літаратуру, па-

пасольства ва Уфе Пятром Балтруковічам. Новы кіраўнік Артур Карповіч таксама завітаў да нас. Адбылося гэта ў бягучым годзе. Сустрэчы адбыліся ў Самарскім абласным доме дружбы народаў. Гучалі беларуская мова і беларуская песня, што не можа не радаваць.

2011 год. Падпісана пагадненне аб супрацоўніцтве з Ваўкавыцкім раёнам. З 2010 па 2020 гады ад Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь атрымалі дыплом за паспяховае рэалізацыю праекта "Адміністрацыйны рэ-

гён Беларусі — арганізацыя суайчыннікаў за мяжой". І ўвогуле наш "Нёман" сем гадоў запар называўся лепшым за рэалізацыю сацыяльных праектаў.

У 2010 годзе пачаў дзейнічаць дзіцячы ансамбль "Зорачкі", які станаўіцца лаўрэатам прэстыжных конкурсаў. У адной са школ створаны факультатывы беларускі клас. Святочныя мерапрыемствы ў Палацы культуры і творчасці Тальяці ўпрыгожваюць беларускія самадзейныя калектывы з Ваўкавыска і Смалявічаў...

Кожны раз, калі я прыводжу сваіх артыстаў у Беларусь, мы абавязкова наведваем Хатынь, Курган Славы, Музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, Нацыянальную бібліятэку, у Бабруйску (маім родным горадзе) — мясцовую крэпасць...

Праект "Мір — праз культуру" аб'ядноўвае людзей розных нацыянальнасцяў. У Тальяці пражываюць прадстаўнікі 124 нацыянальнасцяў. Мы шанем іх звычкі і культуру.

Я ў Тальяці жыву больш за 35 гадоў, але маёй Радзімай застаецца Беларусь. Мае дзеці і ўнукі ганарацца, што яны беларусы. І ў гэтым — вялікі сэнс.

Людміла Дзёміна.

Людміла ДЗЕМІНА, старшыня мясцовай грамадскай арганізацыі "Беларуская нацыянальна-культурная аўтаномія "Нёман" гарадской акругі Тальяці"

Падтрымка дзяржавай кінематаграфіі — максімальная

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 4.)

Вельмі важная тэматыка — тут і сацыяльная праблематыка, і спорт, і дружба, і пытанні маральнага выбару, і здаровы лад жыцця.

Не ўсе філмы, створаныя цягам яшчэ 2019-га, мы ўжо паказалі. Пакуль улічваюцца стратэгія і тактыка іх фестывальнага прасоўвання, а шэраг фестываляў па пэўных прычынах быў перанесены.

— У цэнтры ўвагі — Нацыянальная кінастудыя "Беларусьфільм" і яе шляхі выхад з крызісу. Што адбываецца зараз?

— У першую чаргу стаіць задача завяршыць філмы, праца над якімі пачалася раней. Аднавіць эканоміку. Рэалізаваць усе пазіцыі, закладзеныя ў распрадэжні Кіраўніка дзяржавы. Далей — запусціць да канца года новыя праекты з улікам патрабаванняў, акрэсленых указам "Аб падтрымцы кінематаграфіі", — гэта значыць, філмы, здольныя прывабіць масавага глядача, філмы, цікавыя моладзі, філмы, што адлюстроўваюць ідэалогію дзяржавы і яе культурна-гістарычны каштоўнасці. Нацыянальная кінастудыя, што ле-

тасць не мела магчымасці ўдзельнічаць у конкурсах Міністэрства культуры на вытворчасць фільмаў, зараз ужо падаецца са сваімі заяўкамі — а конкурсы ідуць, і будуць ісці. На гэты момант актуальныя два конкурсы на ігравыя філмы, ёсць цэлых пяць лотаў на дакументальныя стужкі па перадаванай гісторыі Беларусі і два лоты на відэаролікі, што адлюстроўваюць ролю культуры ў Год народнага адзінства.

Зараз праводзіцца конкурс сінopsisаў пад назвай "Мая Беларусь": прыём заявак скончыўся, адборачная камісія працуе.

Упершыню мы праводзім конкурс не сцэнарыяў, а сінopsisаў — сцэнарных заявак, для таго каб потым спецыялісты дапрацавалі іх да літаратурных сцэнарыяў адпаведна з камерцыйнымі, ідэалагічнымі і рознымі іншымі патрабаваннямі, якіх вымагае час. Гатовыя сцэнарыі адрозніваюцца ад тых, якіх мы атрымалі раней, — цяпер гэты конкурс арыентаваны на практычнае прымяненне. Планаецца, што па выніках мы атрымаем: ігравыя філмы, які адлюструюць падзеі міжваеннага перыяду і гістарычныя значэн-

не ўз'яднання Заходняй Беларусі і БССР, ігравыя філмы, прысвечаны 80-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, і поўнаметражныя анімацыйныя філмы пра Усяслава Чарадзея.

У сэнсе, мы пераходзім на практычныя рэальнасці. І ўсю прадукцыю цяпер падзяляем на камерцыйную, ідэалагічную і фестывальную. Загадзя арыентуемся на патрабаванні фестываляў — яны самыя розныя, кожны са сваімі асаблівасцямі. А не спачатку здымаем кіно, а толькі потым думаем, куды яго адправіць. Будзем

планаваць адрозніваць, што гэты будучы праект пойдзе на такія-та фестывалі, гэты — будзе выкарыстаны ў ідэалагічнай, палітыка-выхаваўчай і контрпрапагандыскай працы, а правы на паказ гэтага мы будзем прадаваць і тым самым зарабляць грошы. Мяркую, што такі падыход прывядзе да станоўчых вынікаў. І перад намі пастаўленыя канкрэтныя тэрміны: на канец гэтага — пачатак наступнага года мы павінны выйсці ў ноль у эканоміцы кінастудыі, і павінны цалкам аднавіць паказчыкі дзейнасці кінапракатных арганізацый. Такім чынам, мы павыміць эфектыўнасць па ўсім напрамку, каб стаць больш заўважнымі, больш запатрабаванымі і больш карыснымі нашаму грамадству.

З адзінага даваеннага фотаздымка глядзіць на нас з далекага мінулага сціплы чалавек у акулерах. Інтэлігентны твар, уважлівы пранікнёны позірк. Здаецца, ён ведае нешта вельмі важнае аб каханні і нянавісці, жыцці і смерці, нешта такое, пра што абавязкова трэба расказаць...

Калі да нас у музей трапіў ваенны дзёнік журналіста Аляксандра Юшкевіча, мы зразумелі, што такі каштоўны дакумент павінен загарыць, сказаць пра свайго аўтара тое, што пакуль застаецца таямніцай мінулага. Лёс першага рэдактара Магілёўскай падпольнай газеты “За Радзіму” Юшкевіча Аляксандра Антонавіча, які загінуў у Клічаўскіх лясах у 1943 годзе, доўгі час заставаўся маладаследаваным.

ПРАЦА НАД ДЗЁННІКАМ

Няма падстаў сьвярджаць, што на яго забялі. Лепшы сябар Юшкевіча і калега па журналіскай справе ды па барацьбе з фашыстамі Іван Крыскавец напісаў некалькі артыкулаў пра адважнага журналіста. Яго нарыс пра Юшкевіча, змешчаны ў зборніку “У рэдакцыю не вярнуўся”, быў выданы ў Маскве ў 1967 м. Супрацоўнікі Магілёўскай абласной бібліятэкі выкарысталі матэрыял пра Юшкевіча ў сваім прасексе “Жывая памяць пакалення”. Асабісты фонд дакументаў Аляксандра Антонавіча захоўваецца ў музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. У Клічаўскім раённым краязнаўчым музеі ў экспазіцыйнай частцы “Партызанскі друк” маецца фотаздымак рэдактара абласной газеты і яго калег.

Але калі падчас экскурсій ішоў аповед пра партызанскіх друкароў, чамусьці ўзнікала пачуццё віны перад чалавекам, які ўважліва, і, здавалася, з лядорам глядзеў з даваеннага фотаздымка. Праца над дзёнікам дазволіла аднавіць частку асабістага і журналіскага жыцця Юшкевіча, знайсці некаторыя малавядомыя факты дзейнасці партызанскіх фарміраванняў Віцебскай і Мінскай абласцей, прасачыць шлях узыходжання ад сціплага цывільнага чалавека да дасведчанага разведчыка-дыверсанта. Старонкі дзёніка вядуць свайго чыгача па тых месцах, якія прайшоў Аляксандр Юшкевіч вогненнымі дарогамі вайны...

КОСАВА

Запіс з дзёніка (Стыль і арфаграфія захаваны): “22 чэрвеня 1941 г. Вечар. Бамбёжка. Над намі сьвертаннікі. Чутыя выбухі бомбаў. Дзесяці непадалёк, у баку і заду нас, гараць каласныя дамы. Пляч, крыкі-праклены ворага. Ноч неспакойная, а думка трывожыць — сям’я! Бо нават не па-

Мемарыяльны комплекс каля вёскі Усакіна.

“Як хочацца застацца

спей развітацца. Дзе яны зараз, мае дарагія — дзе іх заспепа гэта страшная ноч?!”

Вайна заспела сям’ю Юшкевічаў у Брэсцкай вобласці. У невялікім гарадку Косава Аляксандр Антонавіч узначальваў раённую газету. Да таго часу ён быў ужо вопытным журналістам: скончыў Мінскі інстытут журналістыкі, два гады працаваў рэдактарам Клічаўскай раённай газеты. У 1939 годзе, калі ў склад Савецкай Беларусі ўвайшлі заходнія раёны краіны, у калектывы новых раённых газет спартэбліся стаяць журналісцкія кадры. І вось у 1940 годзе камуніст Юшкевіч быў зацверджаны рэдактарам газеты “Чырвоная звызда” (орган Косаўскага ўкома КП (б) Беларусі і павятовага выканкама). У Косаве засталася любая жонка Вялікіна і маленькая дачушка Гала-Галінка.

На працягу ўсёй вайны, дзе б ні апынуўся Юшкевіч, з розных гарадоў і пасёлкаў ён настойліва апраўляў заплыты і тэлеграмы аб сям’і ў розныя арганізацыі па эвакуацыі насельніцтва. Спрабавалі даведзіцца што-небудзь ад знаёмых, якія сустракаліся на ваенных дарогах. Часта ў трывожных снах паўставала яго малая радзіма — Чэрвень, сціплы драўляны дамок, тустая зеляніна на вуліцах і маці на родным парозе.

ЧЭРВЕНЬ

Аляксандр Юшкевіч нарадзіўся ў 1905 годзе ў горадзе Чэрвені, які называўся тады Ігуменам. Запіс з дзёніка: “2 красавіка 1942 г. Дзень майго нараджэння. Роўна 37 гадоў. Трыццаць сем гадоў пражыў, а добрага ў жыцці было мала. Жыццё без бацькі, тром дзецям праць было цяжка, ды яшчэ тым больш у сабы імпэрыялістычнай і затым грамадзянскай вайны. Бедная мая маці, як цяжка ёй было вяхуваць, а гаспадаркі ніякай не было, трэба было ўсіх пракарміць і вывучыць”.

У сям’і расло трое сыноў: Мікалай, Васіль, Аляксандр. У гады вайны маці адправіла ўсіх на фронт, а дадому не вярнуўся ніхто. У сваім дзёніку і

ў думках Аляксандр Юшкевіч пастаянна вяртаецца ў родны гарадок, на крайнюю вуліцу з незвычайнай назвай “Град-ка”. Сюды ён на лета прывозіў сваю сям’ю, тут пад бабуліным наглядом расла яго дачушка Гала-Галінка. Сюды ірвала яго сэрца.

Улетку 1942 года Юшкевіч, таемна парушыўшы правільны канспірацыйны, ноччу падабраўся ў Чэрвені амаль да роднай хаты на вуліцы Градка, дзе жыла сям’я. З заміраннем сэрца ўглядаўся ў цёмную вуліцу, успамінаў каршыны мінулага мірнага жыцця, пакуль не зразумеў, што сям’і тут няма, у гэтай частцы горада фашысты арганізавалі яўрэйскае гета і ўсіх жыхароў кудысьці выселілі. “Куды ж закінула вайна-пачвара маю любую сям’ю, можа яны ў Клічаве?”

КЛІЧАЎ

У Клічаў Юшкевіч прыбыў пасля заканчэння КІЖа — Мінскага камуністычнага інстытута журналістыкі. У раённых газетах у той час працавалі самавукі-селькоўцы. Большасці журналістаў і рэдактараў, якія ўпершыню апынуліся на “газетнай” працы, проста не хапала вопыту і адукацыі.

З раніцы да вечара яны калясілі па раёне. У рэдакцыі не было свайго транспарту, даводзілася адмяраць кіламетры пешшу ці на спадарожных рэдкіх машынах і конных павозках. У рэдакцыю газеты “Сталінскі шлях” пастаянна ішлі людзі са сваімі надзённымі праблемамі, прапановамі і скаргамі. Але самае цяжкае было ў іншым. Імкліва раскручвалася махавік сталінскіх рэпрэсій, а газета, як ілюзацыйны штаб, павінна была дапамагаць выяўляць замаскіраваных “ворагаў народа”.

У “бізарукасці пры выяўленні шкоднасці ў народнай гаспадарцы” былі абвінавачаныя сакратар райкама партыі Уладзімір Цішкевіч і старшыня райвыканкама Дзмітрый Найдун. Іх знялі ў пасады і расстралілі ў 1938 годзе. Гэтыя падзеі сур’ёзна паўплывалі на атмасферу ў раёне і на працу рэдакцыі газеты. Яе нумароў за гэтыя трывожныя

Аляксандр Юшкевіч.

гады не захавалася. Як удавалася журналістам працаваць ва ўмовах усеагульнай пазазроннасці і страху, застаецца толькі згадваць. Юшкевіч як мог адстойваў людзей, якіх ведаў як сумленных працаўнікоў. Але пагроза навясла і над галоўным рэдактарам. Цяжка ўявіць, як склаўся б яго лёс, калі б не тэрміновы перавод у Косава. Сям’я Аляксандра Антонавіча пакінула Клічаў у канцы лютага 1940 года. Рэдактар, які стаў амаль родным, праводзіў ісе: нястомны загалчак сельгасадзелам Мікалай Сідаровіч, друкар Савелій Вершук, сміяшлівае машыністка Маша Палойка, сур’ёзны і засяроджаны намеснік рэдактара Іван Крыскавец.

Яны развіталіся, спадзеючыся зноў калі-небудзь сустрэцца. І ніхто не мог падумаць, што праз тры гады вайна звядзе іх на цяжкіх вёрстах у палаючых партызанскіх клічаўскіх лясах.

ПОМСЦІЦЫ!

Івазвічы, Бышень, Слуцк, Бабурыск, Ветка, Чачэрск, Гомель, Навабеліца, Арол... На старонках дзёніка Юшкевіча — шэраг пасёлкаў, гарадоў, праз якія праходзіў шлях групы эвакуяваных на ўсход. Цяжкія каршыны разрух, пакут, бамбёжак, смерцяў мірных людзей. Кожны радок дзёніка ахоплены адчаем, смуткам, нываішчэннем да захопнікаў, жаданнем помсціць за зняважаную радзіму, страчаную сям’ю.

Запіс з дзёніка: “29 жніўня 1941 г. Даю зодвісіці на апе-

ратыўную працу ў тыл ворага. Нас, групу каля 100 чалавек, адоваюць у Белья Барозы Бранскага раёна Ароўскай вобласці. Уздым духу, жаданне авалодаць тэхнікай барацьбы з ворагам. 6 дзён вучобы. Трэба будзе рыхтавацца трыццаць у тыл”.

Першая спроба перайсці лінію фронту не удалася. Старонкі дзёніка перадаюць атмасферу разгубленасці, слабай арганізаванасці, няўпэненнасці. І гэта зразумела: цывільныя людзі, далекія ад вайны, не маглі аўтаматычна ператварыцца ў спрытных разведчыкаў і дыверсантаў, усе гэта выпрацоўвалася з цягачу часу, уходзе шматдзённых заняткаў і трэніровак.

ТЭОРЫЯ І ПРАКТЫКА

Доўгачаканы пераход праз лінію фронту адбыўся пазней, толькі праз год. На працягу гэтага часу была і ваенная Масква, і курсы каманднага складу (КУКС) ў горадзе Уруцінску, і пакутлівыя пошукі слядоў сям’і праз эвакуацыйныя камісіі.

Запіс з дзёніка: “30 лістапада 1941 г. “Уруцінск. Вось ужо цяль тыдзень я займаюся. Заняткі па 10 гадзін у дзень: тактыка, агнявая, матчасетка, тапаграфія, інжынерная справа, стральба, палітзанія. Увесь дзень запуюнены з раніцы да вечара. Дысцыпліна. Многае і многае для мяне новае ў вайску. Бо я ў арміі не служыў”.

У сакавіку 1942 года Аляксандр Юшкевіч атрымаў важнае сакрэтнае заданне. З дзёнікавых запісаў адразу цяжка зразумець яго характар. Бо па напісаных законах ваеннага часу весті дзёнікі было за-

баронена, а некаторыя запісы павінны былі мець толькі асабісты характар.

Запіс з дзёніка: “8 красавіка 1942г. ...Такім чынам, мяне больш няма, я не існую. Так трэба, гэта для карысці справы... Ужо з сённяшняга дня я не я. Нібыта жыве, але мяне няма — ёсць ува мне неронка інышы”. Было нязвыкла атрымаць новае імя, біяграфію і зусім новае жыццё. У новым ён, Аляксандр Антонавіч Гарбацэвіч — чалавек, гатовы служыць “новому нямецкаму парадку”.

Гэта на ўсялякі выпадак, калі патрэбна будзе прайсці праз паліцэйскія пасты. А на самой справе Аляксандр Антонавіч быў уключаны ў Паўночна-Заходнюю групу ЦК КП(б)Б і зацверджаны сувязным ЦК КП(б)Б у партызанскіх атрадах Віцебскай і Мінскай абласцей, а таксама — упаўнаважаным ЦК па Чэрвеньскім раёне Мінскай вобласці. У даследаванні па гісторыі партызанскага руху ролі і лёсам сувязных і упаўнаважаных ЦК КП(б)Б прывесчана

няшмат увагі. А задачы перад імі ставіліся звышскладаныя: невялікія групы не толькі павінны былі здзейсніць рэйд па партызанскіх атрадах і, удзельнічаючы ў баявых аперацыях, вывучыць абстаноўку, адзначыць недахопы ў арганізацыі партызанскага руху на сваім участку, аказаць дапамогу і падрыхтаваць аб'ектыўныя дакладныя ў ЦШПД. І пры гэтым застацца ў жывых!

Запіс з дзённіка: **“16 мая 1942 года. Вось настаў час — той самы, якога я так доўга чакаў — сёння адпраўляюся для выканан-**

**ДАРОГА
У 600 КІЛАМЕТРАХ**

У ноч з 19 на 20 чэрвеня 1942 года Аляксандр Антонавіч у складзе тэрытулі на акупаваную тэрыторыю Беларусі. Гэта здаецца неверагодным, але яму трэба было прайсці пешшу больш за 300 кіламетраў ад лініі фронту да Чорвёнскага раёна і вярнуцца назад з данясеннем для Масквы. У адпаведнасці з інструкцыямі, на некаторы час група прымыкала да мясцовага партызанскага атрада і рухалася ў патрэбным кіру-

Воляй лёсу Юшкевіч адразу трапіў у эпіцэнтр драматычных падзей, якія разгарнуліся вакол партызанскага атрада пад камандаваннем Пыжыкава (“Старога”) ў Барысаўска-Бягомльскай зоне на легендарным возеры Палік. Ваенная ўдача пакінула атрад “Старога” і самога камандзіра ўжо з першай баявой аперацыі. Да таго ж яму была выдзелена для выдзялення баявых дзённікаў вельмі няўдалае месца. Паўночная частка Барысаўскага раёна была малаялістая і балочыстая. Тут яшчэ ў канцы 1941-га года былі разбіты і рассе-

ху Беларусі і яшчэ чакае сваіх даследчыкаў. Пыжыкаў у 1943 годзе быў адкліканы ў Маскву, арыштаваны, асуджаны, адсудзеў 5 гадоў у турме. Выйшаў на свабоду ў 1948 годзе і быў рэабілітаваны. У Барысаве адна з вуліц носіць імя Васілія Пыжыкава.

Аляксандр Юшкевіч працягнуў рэйд па вёсках і партызанскіх атрадах Барысаўскага і Чорвёнскага раёна. Прыводзіў гутаркі з насельніцтвам, дапамагаў выпускаць падпольныя газеты і часопісы. Запіс з дзённіка: **“12 жніўня. Збіраюся ў паход у зваротны шлях. Становіцца ў**

Запіс з дзённіка: **“22 лютага 1942 г. Вось яна, Масква. Прыехалі 20 ноччу, да раніцы. Целра і цышныя, нідзе не праблісе аэчныхыя. Выхадзіла таксама прычэплены, а калі ўвайшлі ў яно, у ім жыццё б’е клячом. Поўна пасажыраў — грамадзянскіх і ваенных, а больш выскоўцаў. Так ва ўсім горадзе... Усёды супрацьтанкавыя надаўбы, насыты, равы, а на ўкраінах драцяныя загароды. Цалкам карціна ўзляўцаца, калі паглядзіш кінакарціну “Разгром нямецкіх войскаў пад Масквой”. Выдатны фільм.**

...Паглядзеў пастаноўкі “Хлопец з нашага горада”, “У імя жыцця”, “Вяселле ў Млінаўцы”, “Сувораў”. Усё добра, а вось калі б мае родныя былі побач... Учора быў у тэатры Ленскага, глядзеў “Разлом”. Сёння іду ў тэатр Стайскага глядзець “Дзень Ангелі”.

9 студзеня 1943 года Аляксандр Антонавіч быў запрошаны на сход прадстаўніцой беларускай інтэлігенцыі. “Сход адбыўся ў Цэнтральным доме работніцкай мастацтваў. Даклад рабіў Панамарэнка на тэму “Беларускі народ у барацьбе з нямецкімі захопнікамі”. Выступалі прадстаўнікі беларускай інтэлігенцыі. Пасля сходу адбыўся канцэрт. Выступалі народныя артысты БССР Малчануў, Навіцкі, Млодек, Жолючы, Аляксандраўскі і інш. Упершыню за год і восем месяцаў убачыў і пачуў сваіх беларускіх артыстаў. Слухаў іх і ўзляў, што знаходжуся ў роднай Беларусі”.

і ўсе, што патрэбна было для апераўтыўнага выпуску абласной газеты. А самае галоўнае — тое, што зноў усё было разам: наборчыцкі Савельі Вяршук і Хаім Эпштэйн. Дапамагаў і рэдактар кілічэўскай падпольнай газеты “Голас партызана”, сябра Іван Крыскавец. Праз сем дзён першы нумар абласной газеты, якую называлі “За Радзіму”, выйшаў у лясной друкарні. Нарэшце Аляксандр Антонавіч займаўся сваёй любімай журналісцкай справай. Ён імкнуўся быць у гущычы падзей: паспяваў пабыць на важных нарадах абкома партыі, штаба абласной ваенна-апераўтыўнай групы. Выхадзіў у партызанскія атрады, якія былі раскіданы па Усакінскіх лясах, сустрачаўся з партызанамі, што толькі вярнуліся з баявога задання, пагартарыць з параненымі, заглянуць у сямейныя лагера. А самое галоўнае, лічыў журналіст Юшкевіч, — самому трапіць у бой.

Яго апошні бой адбыўся ў дзень друку, 5 мая 1943 года. У канцы красавіка акупанты распачалі чарговую крываваую блакаду Клічэўскай партызанскай зоны. Пры прычыне блакады “Майкефер-2” Юшкевіч ішоў з аўтаматам у першы рэдах, паспеў знішчыць варажы артылерыйскі разлік у акапах. Ніхто не заўважыў, як фашысцкая куля напалкала адважнага журналіста. Калі крываваая блакада адкацілася з Усакінскіх лясоў, партызаны вярнуліся ў гэтыя мясціны, каб пахаваць баявых сяброў. Яго знайшлі толькі праз два тыдні, пазналі па акуллярах, іншых уласных рэчах. Паграпаіны, памянзены дзённік Юшкевіча, які ён вёў з 22 чэрвеня 1941 года, стаў каштоўным сведкам яго жыцця, яго перамог, трывог і страт...

ШКАДА

На жаль, другую частку дзённіка, якія апаўдаў за тры-востым жыцці рэдактара абласной партызанскай газеты, знішчыць не ўдалося. Ші вёў яго Юшкевіч? Думаемся, што вёў. Яшчэ ў Маскве, перад ашэстам, ён адзначыў: **“Па ўсім відав, на днях зноў адпраўляюся ў тыл, там ствояно свой дзённік. Я яго пачу зноў, у новых умовах, ва ўмовах свайі працы ў тыле”.**

Што было ў тым, новым дзённіку, і куды ён знік, ведаюць толькі Усакінскія партызанскія лясы. Яны сталі і адзіным вялікім помнікам журналісту, бо месца яго пахавання засталася невядомым.

Яго любімая дачка — Галашка Галушка жыве цяпер у Мінску, ашчадна захоўвае архіў бацькі для сыноў, унукаў і праўнукаў. Запавятная яе мара — трапіць на Клічэўшчыну, ва Усакінскі мемарыяльны комплекс партызанскай славы, каб убачыць, як на адной з мемарыяльных дошак заземе імя яе бацькі — патрыёта, партызана, сапраўднага журналіста!

Лідзія АЧЫНОВІЧ,
навукова супрацоўнік
Клічэўскага краязнаўчага
музея

Жыцьцё!... ” Да 80-годдзя пачатку Вялікай Айчыннай вайны

На малюнках: у партызанскіх клічэўскіх лясах.

ня даручанай дзяржаўнай і партыйнай справы. Што б ні было, пры любых абставінах я яго выканаю, а калі смерць, то таксама не дрогну, але тання сябе ворагу не аддам”.

Пераход лініі фронту адбыўся праз легендарныя Суражскія (Віцебскія) вароты. Пяць дзён Паўночна-Заходняя група ЦК КП(б)Б, прымацаваная да штаба Калінінскага фронту, дабіралася ад Масквы да беларускай мяжы на аўтамашыне. Гэта быў “ЗІС-5В”, верная выпрабаваная “трохтонка”. Кабіна з фанеры і дрэва, тормазы пакінутыя толькі на задніх колах, бартавая платформа з адным заднім адкідным бортам і адзіная фара (левая), а на працягу некаторага часу для эканоміі гэтыя машыны выпускалі наогул без фар.

ку, удзельнічаючы ў баявых аперацыях атрада.

Гэтая частка дзённіка — зусім іншая па стылі, атмасферы, напружанасці, драматызме. У адной з першых сутычак з ворагам загінуў адзін з упунаважаных ЦК Шамрай.

Запіс з дзённіка: **“3 19 на 23 чэрвеня прайбравіся да пераправы Обаль. Ноччу паслалі разведку на раку. Разведка далася, што ўброд перайсці нельга, трэба ісці праз мост, які ахоўваецца немцамі, трэба зляць ахову. Камандзір атрада “Стары” (Васіль Пыжыкаў) аддаў загад адкрыць агонь з мінамётнай... У гэтым пераходзе быў паранены ў нагу кіраўнік т. Шамрай, які ішоў разам з атрадам з групы падрыўнікоў. Потым яго перанеслі ў жыта і загадалі ляжыць, але не вытрымаў хлопец і падляўся, узеты час пачуўся стрэл. Ён упуў, забіты разрыўнай куляй у шыю”.**

раёне для мяне высветлена. Трэба вярнуцца і далейшы ў ЦК КП(б)Б”.

11 верасня 1942 года рэйдвая група перайшла лінію фронту і вярнулася на свабодную ад ворага тэрыторыю. Шэсьць сувязных ЦК КП(б)Б: Юшкевіч, Бягуў, Мікула, Гайдук, Бахар, Скіўко зрабілі справаздачу аб сваім рэйдзе штаба Паўночна-Заходняй апераўтыўнай групы ЦК КП(б)Б. Па дзённіковым запісе, усе яны былі прадстаўлены да ўзнагароды, але ніякіх званняў аб гэтым знайсці не ўдалося.

раёне для мяне высветлена. Трэба вярнуцца і далейшы ў ЦК КП(б)Б”.

11 верасня 1942 года рэйдвая група перайшла лінію фронту і вярнулася на свабодную ад ворага тэрыторыю. Шэсьць сувязных ЦК КП(б)Б: Юшкевіч, Бягуў, Мікула, Гайдук, Бахар, Скіўко зрабілі справаздачу аб сваім рэйдзе штаба Паўночна-Заходняй апераўтыўнай групы ЦК КП(б)Б. Па дзённіковым запісе, усе яны былі прадстаўлены да ўзнагароды, але ніякіх званняў аб гэтым знайсці не ўдалося.

Магілёўская падпольная газета “За Радзіму”.

МАСКВА

Дзённік журналіста — гэта яшчэ і разнастайная палітра культурнага жыцця тых мясцін, куды аўтар закідаў лёс. Юшкевіч з задавальненнем перадае свае ўражання аб тых кінафільмах і спектаклях, якія яму ўдалося паглядзець у сталіцы. Да таго ж, ён імкнецца загалушыць свой бясконцы сум і трывогу аб сям’і, аб сваіх дзяўчынках — жонцы і дачушцы, сваіх любых “лялях”.

яныя тры партызанскія атрады, іх камандзіры загінулі, а азвэрэлыя фашысты пільна кантралявалі раён і за сувязь з партызанамі жорстка спраўляліся з мірным насельніцтвам.

Пыжыкаў самавольна вырашыў змяніць месца размяшчэння атрада, аб’яднаўца з іншымі атрадамі, чым выклікаў незадаволенасць кіруючых органаў. Лёс гэтага камандзіра да гэтага часу застаецца “белай плямай” у гісторыі партызанскага ру-

АПОШНІ РУБЕЖ

7 лютага 1943 года Аляксандр Юшкевіч зрабіў апошні запіс у сваім дзённіку.

“Глядзеў у кіназатрах: Стайскага “Бяда ад нежывога сэрца”, у Малам “У стэпах Украіны”, якая гэта відатныя рэч”.

Толькі ў апошнія дні Юшкевіч даведаўся, што яго накіроўваюць у знаёмыя мясціны, на Клічэўшчыну. Патрэбна выканаць важнае заданне — пачаць выпуск абласной падпольнай партызанскай газеты. Гэтыя апошнія дні і гадзіны ў Маскве былі напоўнены журналісцкімі клопатамі: Аляксандр Антонавіч ашдукаў добры партатыўны друкарскі станок, фарбы, шрыфты, газетную паперу.

Ноччу 16 сакавіка 1943 года ваенна-транспартны самалёт ІІ-2 прызямліўся на лясным партызанскім аэрадроме. Клічэўскія партызаны з радасцю сустракалі важнаю дэлегацыю з Масквы. З дзённіка Марка Кудзіна, намесніка ўпунаважанага ЦК КП(б)Б па Магілёўскай вобласці: **“16.111 — 1943 год, аўтарак, лес Усакіна. ...Вечарам выезд на аэрадром сустракаць самалет. У 23 гадзіны над аэрадромам з’явіўся ройны “Дулак”. У прысутных неймаверная радасць. Прыбылі т. Таненка Іван Пятровіч, Маўчанскі, Андрэенка, Юшкевіч і радыётка Тоня. У Маскву адправілі 18 чалавек параненых”.** Як самы каштоўны груз выгрузілі партатыўны друкарскі станок

МУЗЕІ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 397 01 63 (экскурыйнае бюро)
Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.";
■ "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.";
■ "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.";
■ "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.";
■ "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.";
■ "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.".

Выставы:
■ Выстава "Макоўскія". Да 175-годдзя з дня нараджэння мастака Уладзіміра Макоўскага — да 4 ліпеня.
■ Выстава "Мора. Неба. Аблогі" (творы ў жанрах сюжэтна-тэматычнай карціны і пейзажа са збору Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь) — да 4 ліпеня.
■ Выставачны праект "Чаму Ты Мяне пакінуў?", які рэпрэзентуе самую трагічную і таямнічую падчас усяго евангельскага апавядання падзею — распяцце Ісуса Хрыста — да 13 чэрвеня.
■ "Фердынанд Рушчыц": віртуальная выстава да 150-годдзя з дня нараджэння.
■ Віртуальная выстава твораў Вітала Чарнабрысава "Вангогісты Гаген".
■ Віртуальная выстава "Акварэльныя медытацыі Вячаслава Паўлаўца".
Са збору Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь.

Філіялы музея

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧА". КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВОІ XIX СТ.
г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 358 88 78
Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
■ "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
■ "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст.".

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА ў в. РАЎБІЧЫ
Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.
■ Пастаянныя экспазіцыі.
■ Выстава "Повязь часоў", якая знаёміць з багаццем вобразаў і традыцыйнага ручніка.
■ **Займальныя майстар-класы** па саломалляцтву, вырабу традыцыйных лялек, пляценні паясоў (бранзалетаў). Патрапіць на майстар-клас можна ў любы працоўны дзень музея: серада-нядзеля з 10.00 да 17.00. Папярэдні запис абавязковы.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ЦЕНТР СУЧАСНЫХ МАСТАЦТВАў РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. Някрасава, 3
Тэл.: 399-09-79
Час працы: серада-нядзеля цз 12.00 да 20.00

■ **І Дзіцячае міжнароднае біенале** — да 13 чэрвеня.
■ Выстава жывапісу Алены Шлегель "Калекцыі ілюзій" — да 4 ліпеня.
■ Выстава дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва Алы Непачаловіч "Патаемнае" — да 4 ліпеня.
■ Выстава фатографіі Вячаслава Бахметова "Сярэбраны альбом" — да 4 ліпеня.
■ Трэцяя "Выстава скетчбукаў".
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 47
Тэл.: 242-78-14
Час працы: аўторак-нядзеля 12.00-20.00
■ Міжнародная выстава "Гравюра без меж" — да 11 ліпеня.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАўНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ
г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8.
Тэл. +375 (17) 203 07 92, +375 (29) 144 07 92, +375 (17) 327 11 66. Музей працуе: аўторак, серада, пятніца, субота, нядзеля — з 10.00 да 18.00 (касы да 17.30), чацвер — з 12.00 да 20.00 (касы да 19.30) панядзелак — выхадны.
■ Пастаянныя экспазіцыі.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"
г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51,

+ 37529 190 31 49.
Палацавы ансамбль
■ Пастаянныя экспазіцыі.
■ Выставачны праект "Захавальнікі" (куфры, шакатулі, скрыні) — да 20 верасня.
■ Міжнародны выставачны праект "Castrum doloris. Пахавальны цырыманіяль нясвіжскага двара". У складзе пастаяннай экспазіцыі.
■ Выставачны праект "Адбіткі часу і веры" — да 30 чэрвеня.
Сектар экскурыйнай і інфармацыйнай дзейнасці
Вул. Гейсіка, 1.
■ Выстава работ Аксаны Аракчэевай "Зямля красуе добрымі людзьмі" — да 15 ліпеня.
Ратуша
г. Нясвіж, вул. Савецкая, 3.
■ Пастаянныя экспазіцыі.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР" г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 90, (8-01596) 2 82 70.

■ Пастаянныя экспазіцыі.
■ Тэатралізаваная экскурсія "Мірскі замак і яго ўладальнікі: шлях праз стагоддзі".
■ Экскурсія з элементамі

У МІНСКУ ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" МОЖНА НАБЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:
магазіны "Белсаюздрук"
Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына".
Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі".
Проспект Незалежнасці, 44.
Вуліца Валадарскага, 16.
Тэлефон для даведак па наяўнасці газеты ў кіёсках "Белсаюздрук" — (017) 2764542 (з 9.00 да 17.30)

Дырыжор — Уладзімір Авадок. Пачатак у 19.00.
■ 17 — **Гала-канцэрт зорак сусветнага балета.**
Дырыжор — Алег Лясун. Пачатак у 19.00.
■ 18 — **"Вяселле Фігара"** (опера ў 2-х дзях) В.А.Моцарта. Дырыжор — Алег Лясун. Пачатак у 19.00.
■ 19 — **"Травіята"** (опера ў 4-х дзях) Дж.Вердзі. Дырыжор — Дзмітрый Мацвіенка. Пачатак у 19.00.
■ 19 — **Канцэрт "З любоўю да оперы"**. Пачатак у 19.30.
ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫў РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛКА"
г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2. Тэл.: (8-0212) 36 32 50.
■ 12 — **"Казкі пра казку"** (імправізацыя на 2 дзеі). Г.Сілівончык. Пачатак аб 11-й.
19 — **"Бука"** (казка-гульня на 2 дзеі) М.Супоніна. Пачатак у 11.00.

ПА ПЫТАННЯХ РАЗМЯШЧЭННЯ РЭКЛАМЫ ў ГАЗЕЦЕ "КУЛЬТУРА" звяртайцеся па тэлефоне + 375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41 альбо пішыце на электронны адрас kultura@tut.by!

дэгустацыі "У госці да Пана Каханку".
■ Экскурсія з элементамі анімацыі і дэгустацыі "Мірскі замак. Гісторыя. Культура. Дэгустацыя".
■ Тэматычная экскурсія з элементамі квеста для дзвюх "Інтрыгі Купідона".
■ Музейныя камунікатыўныя праграмы: "Табе, нашчадак, у добры дар...", "Ад усяго сэрца — самы лепшы пачастунак", "Капрызы моды ракако".
■ Дзіцячая тэатралізаваная экскурсія "Чароўная гісторыя ў Мірскім замку".
■ Правядзенне вясельных цырымоній, святкаванне гадавіны вяселля.
■ Музейная фоталапцоўка.
■ Квест "Таямніца двух куфраў".

ГАЛЕРЭІ

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА
г. Мінск, вул. Казлова, 3.
Тэл./факс: 290 60 10.
■ Творы сучасных беларускіх жывапісцаў ў Рэспубліканскай выставе "Лабірынт" — да 13 чэрвеня.
■ Рэспубліканскі фестываль мастацкай фатографіі "МОСТ-21" — да 13 чэрвеня.
■ Выстава шрыфта і каліграфіі "ЛітАрт" — да 13 чэрвеня.

Летні баль? Балет!

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 2)

Атрыманні веды можна будзе скарыстаць ў дацэнненні не толькі да балетнай класікі, але і да сучасных пастановак. Тым больш, што далей на "Балетным лесе ў Вялікім" разгорнецца суцэльны вяр нашых выдаўчых прэм'ер. Трэба спазнавацца, гэта будзе не толькі "всерычна", але і сапраўды феерычна: "Шчаўкунок" у пастановцы народнага артыста Беларусі і СССР Валянціна Елізар'ева і два спектаклі малых харографіяў — "Ганна Карэніна", асэнсаваная Волгаўга Костэль, і "Пер Гюнт", прачытаны Сяргеем Мікелем.
Вы звярнулі ўвагу? Сёлета "Балетнае лета", якога мы так доўга чакалі (нагадаю, летась 3-за пандэміі праект не адбыўся), вылучае на першы план не проста новыя, а менавіта сучасныя пастановкі. І гэта відавочна не толькі па пераліку фестывальных найменняў, але і па заключным гала-канцэрте, што албудзешца 17 чэрвеня. Прыадкрыю таямніцу, якая ўзрадуе

прыхільнікаў Рату Паклітару і ягонага "Кіеў-мадэрн-балета". Нягледзячы на тое, што гэты калектыў не зможа прыехаць да нас з некалькімі запланаванымі паказамі, у гала-канцэрте мы ўбачым адзін з прыдуманых Р.Паклітару нумароў — "Трыстан і Ізольда" на музыку Рыхарда Вагнера. Дарэчы, Трыстан паўстане наш Дзмііс Клімук, які апошнім часам танцуе ў Санкт-Пецярбургскім тэатры імя Л.Якабсона.

Паклітараўскія "адбіткі" можна будзе заўважыць і ў нумарах, пастаўленых Канстанцінам Кузнявым і Юліяй Дзятко, бо пераважна на гэту зорную пару Рату ў "беларускі перыяд сваёй творчасці" ставіў першыя кампазіцыі і спектаклі.

Кожны фестывальны праект — заўжды сустрэча сяброў. Стала добрай традыцыяй запрашаць на "Балетнае лета" нашых артыстаў і выхаванцаў, якія паспяхова працуюць у за межы і тым уласціваюць беларускую харэаграфічную школу. Вось і цпер мы ўбачым, напрыклад, Любоў Андрэву, што стала прымай тэатра Барыса Эйфмана і ўвасабляе ягоную Ганну Карэніну, вельмі адрозную ад нашай. А Ігар Колб з Марыінскага тэатра і колішні выпускнік нашага харэаграфічнага каледжа ўвогуле стаў заўсёдным фэсту. Гэтым разам ён не толькі выступіць з некалькімі нумарамі, але і правядзе для артыстаў тэатра майстар-клас.

Ды ўсё ж галоўнай мэтай летняга "балю балетаў" застаецца агляд зробленага за апошні час. Таму ў фінальным гала-канцэрте сёлета так многа прэм'ерных ці наўдана пастаўленых у нас нумароў, што выяўляюць новае, маладое аблічча харэаграфічнай класікі і неакласікі.

K

ТЭАТРЫ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.
Балетнае лета ў Вялікім
■ 12 — **Кіеў Мадэрн-Балет** прадстаўляе дывертысмент сучаснай харэаграфіі "Con tutti i strumenti. Дзевяць спатканняў".
■ 14 — **"Шчаўкунок"** (балет у 2-х дзях) П.Чайкоўскага. Дырыжор — Іван Касцяхін. Пачатак у 19.00.
■ 14 — **Канцэрт "Любоў і жыццё жанчыны"**. Вечар камернай вакальнай музыкі. Пачатак у 19.30.
■ 15 — **"Ганна Карэніна"** (балет у 2-х дзях на музыку П.Чайкоўскага). Дырыжор — Алег Лясун. Пачатак у 19.00.
■ 16 — **"Пер Гюнт"** (балет у 2-х дзях) Э.Грыга.

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" ПРАЗ ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І БЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ.

З дапамогай банкаўскай карткі газеты можна вылісаць праз інтэрнэт-сэрвіс на сайце "Белпошты" (пункт "Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі").